

TRIBUNA

Reforma, ki se mora uveljavljati kot forma, zanemarija svojo vsebino. Vsebina reforme vzgoje in izobraževanja pa je tesno povezana s spajanjem procesa izobraževanja in neposredne proizvodnje, s spajanjem, ki ga ni mogoče izvesti samo formalno. Protislovja materialne proizvodnje neposredno vplivajo na proces vzgoje in izobraževanja in ga revolucionirajo v njegovem bistvu — v reprodukciji obstoječih razrednih odnosov. In prav na to reprodukcijo »forma« reforme izobraževanja pozablja.

Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje je na 22. seji, dne 23. decembra 1981 sprejel osnutek sprememb in dopolnitev smeric za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju. Smerokaze torej imamo in voz zgodovinske reforme lahko zadrda po prašni cesti razrednih protislovij, medtem ko nam bo naneseo nekaj novega peska v oči. Vzgojno—izobraževalni programi (v nadaljevanju VIP), ki bodo sprejeti na podlagi zakona o usmerjenem izobraževanju in smeric, se bodo pričeli izvajati že oz. najkasneje v šolskem letu 1985/86. Časa je na pretek, pa vendar zamujamo.

Oblikovanje normativnih aktov terja specifičen pristop k vsebini, ki jo urejajo ti akti. Z normativnimi posegi se poskuša delovati konstitutivno, pozabija pa se na nujno destrukcijo okostenelih oblik načina dela in sil, ki omogočajo prestopiciranje na mestu. Norma preskoči v konstituirano vsebino in pozablja na zgodovinsko pogojenost svojega preskoka. Zakon o usmerjenem izobraževanju ni izjema. Novih družbeno ekonomskih odnosov na področju izobraževanja ni mogoče uvesti in razviti zakonu ali smernicam na ljubo. Normativno predpostavljeni družbeno ekonomski odnosi so pesek v oči in nekaj tega peska se je razsulo iz smernic za oblikovanje VIP-ov v usmerjenem izobraževanju, kjer piše, da: »Osnutek sprememb in dopolnitev smernic temelji na izhodišču, da bodo programi, sprejeti v skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju, pomembna podlaga za uveljavitev novih družbeno ekonomskih odnosov in spremembe materialnih pogojev dela (standardi, normativi, merila).« Zorni kot take formulacije in stališča ni zorni kot neposrednega proizvajalca. Podlaga za uveljavitev novih družbeno ekonomskih odnosov ne morejo biti normativna priporočila, ampak samo spremenjeni produkcijski odnosi. Analiza produkcijskih odnosov in ocena dosežene stopnje razvoja produkcijskih sil sta še vedno neznanki v reformnih prizadevanjih. Totaliteta združenega dela je zunaj normativnih predpostavk reforme usmerjenega izobraževanja. Podlaga za nove družbeno ekonomske odnose so vsebine in delegatskega odločanja polni delegatski odnosi v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti in posebnih samoupravnih skupnostih za izobraževanje. Nikakor pa to niso samo sklepi in normativni predlogi, ki jih pripravljajo strokovni organi in sveti take ali drugačne vrste. Programi tudi niso podlaga za spremembo pogojev v neposredni proizvodnji. Ob vsem tem najde formulacija svoja realna tla samo na visokošolskih delovnih organizacijah, kjer upajo na normativno uvedbo novih družbeno ekonomskih odnosov, ki bodo razrešili glavni problem teh organizacij — prazno mošnjo.

V uvodu najdemo tudi tole: »Sprejete rešitve v smernicah naj bi prispevale k preseganju programske razdrobljenosti, neracionalnih študijskih poti ter prispevale z novimi programi in z aktivnejšimi oblikami izobraževalnega dela k kvalitetnejšemu in učinkovitejšemu študiju.«

Rešitve v smernicah prav gotovo niso tisto, kar bo samo po sebi prispevalo k preseganju programske razdrobljenosti in neracionalnih študijskih poti. Za to neracionalnostjo in razdrobljenostjo vse do danes stoji interes nekoga in ta interes lahko še vedno oblikuje programe, ki naj bi v kalupu smernic prinašali nekaj novega. Nesmisel, kaj ne? Izostala je analiza obstoječih oblik pedagoškega dela na visokošolskih organizacijah in vključitev študentov kot presojevalcev učinkovitosti že obstoječih programov. Za neracionalnost študijskih poti, ob že ugotovljenih slabih delegatskih odnosih v fakultetnih svetih — niso odgovorni študentje, marveč predvsem delavci visokošolskih organizacij združenega dela, ki v obstoječem stanju vidijo predvsem stabilnost svojega položaja. Preskok v novo je nemogoč kot preskok. Dialektika družbenih procesov zahteva obravnavo izobraževalnih procesov kot procesov reprodukcije razrednih odnosov in temeljito preučitev pridobitev, ki jih povezuje izobraževanja z neposredno proizvodnjo nedvomno prinaša.

Iz smernic:

»Smernice so temeljni operativni in metodološki dokument, ki podrobneje opredeljuje z zakonom o usmerjenem izobraževanju določena vsebinska in metodološka načela, pomembna za oblikovanje in sprejemanje programov. V smernicah so konkretizirane zlasti določbe, s katerimi se pri oblikovanju programov zagotavlja enotnost sistema usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji ter skladnost programov s smotri in nalogami usmerjenega izobraževanja.«

3. člen zakona o usmerjenem izobraževanju

3. ČLEN

Temeljni družbeni smoter usmerjenega izobraževanja je oblikovati svobodno, odgovorno, ustvarjalno, vsestransko razvito osebnost v socialistični samoupravni družbi.

Na podlagi dosežkov sodobne znanosti in zlasti marksizma kot znanstvene teorije in revolucionarne prakse delavskega razreda, samoupravljanja kot temeljnega družbenega odnosa, vsebine in metode dela, spoštovanja človekove osebnosti in potreb njenega vsestranskega razvoja ter na ustvarjalni vlogi človeka v materialni in duhovni proizvodnji in v ustvarjanju, uresničuje usmerjeno izobraževanje temeljni družbeni smoter s tem, da zlasti:

- omogoča sistematično pridobivanje, razširjanje in poglobljanje splošne in strokovne izobrazbe ter praktičnih znanj, razvija sposobnosti in spretnosti ter pogloblja razumevanje temeljnih zakonitosti razvoja narave, družbe in človeka;
- razvija odnos do dela kot temeljne vrednote, do družbene lastnine ter delovne in druge ustvarjalne sposobnosti in navade;
- uveljavlja demokratične odnose v vzgojnoizobraževalnem in drugem delu, spodbuja in usmerja družbenopolitično aktivnost udeležencev izobraževanja ter razvija druge oblike usposabljanja za samoupravljanje;

- povezuje teorijo in prakso ter izobraževanje in delo, navaja na ustvarjalno uporabo znanja in spodbuja prenos dosežkov znanosti in tehnike v delovne procese;
- spremlja in uveljavlja dosežke sodobne znanosti, tehnike in tehnologije v vzgojno—izobraževalnem delu, v visokem izobraževanju pa tudi uvaja v raziskovalno delo, povezuje izobraževanje z raziskovanjem in razvija raziskovalno dejavnost;
- usposablja in spodbuja za samoizobraževanje, trajno poglobljanje in razširjanje znanja;
- omogoča spoznanje družbenoekonomskih odnosov in političnega sistema socialistične samoupravne družbe ter pravic in odgovornosti delavcev, delovnih ljudi in občanov v graditvi samoupravnih družbenih odnosov;
- vzgaja v duhu revolucionarnih izkušenj in pridobitev narodnoosvobodilne borbe, solidarnosti z delavskimi in drugimi naprednimi gibanji v svetu, načel neuvrščene politike in enakopravnih odnosov med narodi;
- razvija zavest o pripadnosti svojemu narodu in vzgaja v duhu bratstva, enotnosti, sodelovanja in enakopravnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, v duhu sožitja italijanske oziroma madžarske narodnosti in slovenskega naroda, omogoča spoznavati njihov razvoj in dosežke njihovega kulturnega ustvarjanja;
- razvija in utrjuje pripravljenost za obrambo ozemeljske celovitosti, neodvisnosti, svobode in nedotakljivosti socialistične samoupravne ureditve skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije ter usposablja za aktivno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito;
- razvija vzajemnost in tovarištvo, vzgaja za humane in enakopravne odnose med ljudmi, za enakopravnost med spoloma ter usposablja za vrednotenje odnosov med ljudmi in moralno ravnanje;
- usposablja za doživljanje in razvijanje kulture kot trajne sestavine človekovega življenja ter razvija in spodbuja ustvarjalne sposobnosti;
- pogloblja razumevanje ter razvija in spodbuja ustvarjalne sposobnosti na področju tehnične kulture;
- omogoča skladen telesni razvoj in navaja na trajno telesnokulturno aktivnost kot osnovo človekovega zdravja, življenja in uspešnega dela;
- razvija navade zdravega življenja ter navaja na varovanje svojega zdravja in življenja ter zdravja in življenja drugih;
- vzgaja za smotno, bogatejše in ustvarjalno življenje v prostem času;
- razvija zavest o potrebi po smotnem gospodarjenju z naravnimi viri ter navaja na varovanje naravnih in drugih vrednot človekovega okolja;
- razvija in spodbuja kulturne, telesnokulturne in druge interesne dejavnosti ter dejavnosti na področju tehnične kulture.

Pravna norma težko zajame vso vsebino družbenih odnosov in oblikovanje načel vsebine ni oblikovanje vsebinskih načel pravnih aktov. Vsebinska načela lahko dobijo svojo formo (glej čl. 3 ZUI), do njihove prave vsebine pa je še daleč. Ustvarjalec pravne norme vedno predpostavlja določene družbene odnose, v katerih različni subjekti uveljavljajo svoje interese. Normirati je mogoče kanale uveljavljanja interesov, težko pa je predpisati njihovo vsebino. Interes neposrednega proizvajalca dobi že predpisano formo v »vsebinskih načelih«. Normativno zastavljena pot se kaže kot edino mogoča razprava o vsebini pravnih in ostalih samoupravnih normativnih aktov pa kot skrajna meja, do koder lahko prodre vsebina, ki jo oblikuje neposredni proizvajalec: sam in posreduje njegov delegat. Prav zato se v reformi izobraževanja posveča toliko pozornosti normativni ureditvi in precej manj uvajanju novih družbeno ekonomskih odnosov, ki ne prenaša mistificiranih normativnih posegov, temveč posega v sama protislovja socialistične blagovne produkcije. Toliko o operativnem in metodološkem dokumentu.

Enotnost sistema usmerjenega izobraževanja in skladnost programov s smotri in nalogami usmerjenega izobraževanja sta novi uspeha normiranja, kjer se enotnost sistema lahko vedno izteče iz enotnost normative ureditve in pozabi enotnost uresničevanja za stavitve. Enotnost sistema nikakor ne zagotavlja enotnosti družbeno ekonomskih odnosov in poskus, da se z enotnim sistemom preseg protislovja blagovne produkcije, je utopično izhodišče. Povezovanje in vključevanje procesa izobraževanja v proces materialne produkcije omogoča, da se doslej navidezno ločena protislovja zagleda v njihovem korenu. Samo preseganje protislovij socialistične blagovne produkcije bo omogočilo realna tla za preseganje protislovij izobraževalnega procesa.

Smernice popolnoma zastrejo razrednost reforme procesa izobraževanja in jo utopijo v vseobetajoči normativnosti. Uvedba različnih programov (programi za pridobivanje izobrazbe, programi za izpopolnjevanje in programi za usposabljanje) sama po sebi ne pomeni revolucije na področju vzgoje in izobraževanja. Lahko bi šlo le za novo obliko v starem sistemu. Smernice prinašajo preplet teh programov, kjer ostre ločnice ni mogoče potegniti, prav tako pa ni mogoče zanikati posebnega položaja programov za usposabljanje in izpopolnjevanje. V smernicah je zapisano:

Programi za izpopolnjevanje oziroma za usposabljanje izhajajo predvse iz neposrednih potreb dela in razvoja organizacij združenega dela, zato programi pripravljajo in sprejemajo delavci v temeljnih organizacijah sam oziroma se o takih programih dogovarjajo z delavci drugih zainteresiranih organizacij in skupnosti ter jih tudi skupno sprejemajo. Pri tem gre zlasti za programe sistematičnega uvajanja delavcev v delo po končanem srednjem oziroma visokem izobraževanju, usposabljanje oziroma izpopolnjevanje za lažje koče potrebe dela in za uvajanje nove tehnologije, za obnavljanje in postdobljanje znanja, delovnih sposobnosti, spretnosti in navad ter za usposabljanje oziroma izpopolnjevanje na področju samoupravljanja, kulturne obrambe in zaščite in na drugih področjih družbenega udejstvovanja delavcev.

Glede na smotre in vsebino programov za pridobitev izobrazbe v posebnih usmeritvah ter glede na naravo oziroma zahtevnost dela na posameznem področju pa sprejemajo programe za izpopolnjevanje oziroma usposabljanje uporabniki in izvajalci v posebnih izobraževalnih skupnostih, kadar s takimi programi zadovoljujejo skupne potrebe uporabnikov oziroma celotne družbene potrebe.

Študentska politika in študij iz dela ter ob delu so ključni členi posegov v stojičo socialno strukturo študirajočih. Prav analiza študentske politike lahko pokaže, kakšno družbeno ekonomsko osnovo ima samoupravno planiranje dosedanjem procesu izobraževanja. Dosedanji napak in protislovij ni mogoče preskočiti z normativno ureditvijo.

citat
Enotnost sistema se v usmerjenem izobraževanju zagotavlja z medsebojno povezanostjo v usmeritvi, pa tudi med usmeritvami ter z enotnimi izhodišči za določanje vzgojnoizobraževalnih smotrov in nalog izobraževalnega dela.
Vsebina programov se oblikuje tako, da zagotavlja zlasti:
— uveljavljanje marksizma kot idejne zasnove celotnega izobraževalnega dela ter spoznavanje in ustvarjalno uporabo marksizma kot znanstvene teorije razvoja socialističnega samoupravljanja, idejne osnove in revolucionarne prakse delavskega razreda v njegovi borbi za osvobodjenje človeka.

veka in dela; uresničevanje in razvijanje temeljnih vrednot NOB, socialistične revolucije in razvoja socialistične samoupravne skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije; povezovanje in prepletanje vzgoje in izobraževanja z delom ter samoupravno prakso, v visokem izobraževanju pa tudi povezovanje z raziskovalnim delom; uresničevanje načela interdisciplinarnosti ter povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj; znanja, ki imajo z vidika izobraževanja in usposabljanja človeka za delo, samoupravljanje in osebno življenje trajnejšo vrednost in omogočajo spoznavanje temeljnih zakonitosti razvoja narave, družbe in človeka; opredelitev vzgojno-izobraževalnih ciljev posameznih predmetov in predmetnih področij, kar zagotavlja prožno izvajanje programa ter aktivno in ustvarjalno vlogo učiteljev in udeležencev izobraževanja; ustreznost vsebine, obsega, metod, sredstev, oblik in organizacije izobraževanja stopnji in posebnostim telesnega in duševnega razvoja udeležencev ter njihovim delovnim in življenjskim izkušnjam.

Programi za pridobitev izobrazbe se povezujejo s programi za izpopolnjevanje in s programi za usposabljanje tako, da se zagotavlja celovito usposabljanje človeka za delo, za samoupravljanje in za njegov osebni razvoj.

Programi za pridobitev izobrazbe naj zagotavljajo v večji meri znanja trajnejše vrednosti z velikim transferom in uporabnostjo, programi za izpopolnjevanje in s programi za usposabljanje pa v večji meri posebna znanja in znanja, izhajajo iz tekočih potreb delovnega procesa.

Delitev na programe za pridobivanje in programe za izpopolnjevanje ter usposabljanje je kljub vsemu prisotna. Sprejemanju prvih je namenjena večja občest zaradi zadovoljevanja skupnih potreb uporabnikov oz. celotnih družbenih potreb. Sprejemanje slednjih je peto v razmere delovnih organizacij, ki bodo oblikovale takšne programe. So visokošolske organizacije izvezte iz oblikovanja programov za izpopolnjevanje in usposabljanje? Je to samo korak k zblizanju produkcijskega in izobraževalnega procesa? Za kakšno avtomatnost gre? Vprašanje o enotnosti sistema se tokrat zastavlja v njegovem korenu. Potrebe produkcijskega procesa se ne sme zadovoljevati samo z oblikovano programov usposabljanja in izpopol-

njevanja, ki jih je mogoče izvajati v samih organizacijah z združenimi deli, ker so tu prisotna tudi materialna sredstva za potek izobraževalnega procesa. V to fazo je potrebno pritegniti tudi visokošolske organizacije in ne osamosvajati programov za pridobivanje izobrazbe kot edino obliko izobraževalnega dela na teh organizacijah. Vključevanje v neposredno proizvodnjo ne sme pomeniti prostiutiranja študentske delovne sile v materialno proizvodnjo, kot se je to dogajalo doslej. Status študenta mora pridobiti status delavca v organizaciji združenega dela in prispevek k skupnemu dohodku mora biti ovrednoten v dohodku študenta delavca.

Samoupravno planiranje ni neprotisloven proces odločanja in z uvajanjem usmerjenega izobraževanja je postavljeno na nov preizkusni kamen. Družbeno ekonomske osnove samoupravnega planiranja je potrebno znova raziskati in ovrednotiti možnosti za obstoj načrtne politike zaposlovanja in štipendiranja.

Programi za izpopolnjevanje in usposabljanje so nedvomno podrejeni večjemu neposrednemu vplivu samih organizacij združenega dela, programi za pridobivanje pa še obstoječi »spontani« reprodukcije razrednih odnosov v procesih izobraževanja.

Navedeni odlomki iz smernic pričajo, za kakšno konkretizacijo zakona o usmerjenem izobraževanju gre. Taka vsebina se kaj hitro lahko okopa v mlaki idealizma. Na obeh bregovih pa tičita dva ločena produkcijska procesa. Na eni strani blagovna produkcija strokovnjakov, na drugi strani materialna blagovna produkcija, ki uporablja »izdelke« prve v svoji razširjeni reprodukciji, v razvijanju produkcijskih sil v materialni proizvodnji. Prostor med obema in nad mlako idealizma napolnjujejo svobodni trg visokokvalificirane delovne sile (domače — brezposelnosti) in glorificirani proračunski odnosi. Vsa ta kuliserija se podira v kriznih obdobjih in privre na dan z brezobzirno racionalizacijo, ki ogroža tudi usmerjeno izobraževanje. Smernice računajo, da je z vsemi temi protislovji opravič že zakon o usmerjenem izobraževanju. Morda res, vendar samo na papirju. Samo vključitev delavca iz neposredne proizvodnje v permanentno izobraževanje bo tudi njega prisilila, da začne odločati tudi o pro-

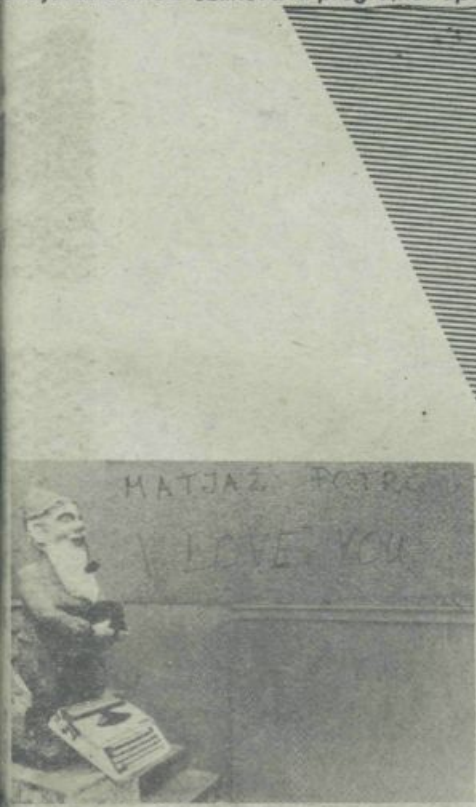
blemih vzgoje in izobraževanja, ki opredeljujejo njegov družbeno ekonomski položaj. Istočasno pa mu bo omogočeno pridobivanje potrebnega znanja. Izobraževanje ne bo več dejavnost »družbene porabe«, ampak del reprodukcije proizvodnega procesa. V odločanje o dohodku se morajo vključevati trije subjekti ustvarjanja tega dohodka: delavec, učitelj in študent. Študent se bo pojavljal kot izdelek izobraževalne produkcije in kot blago na trgu delovne sile vse dotlej, dokler ne bo vključen v ekonomsko upravljanje izobraževalne organizacije. Odločanje o dohodku izobraževalne organizacije ni samo stvar visokošolskih delavcev. Blago, ki ga ustvarjajo in prodajajo, ni neko abstraktno znanje, storitev, marveč so izobraženi ljudje. Dokler se študent in delavec ne bosta vključila v oblikovanje VIP-ov, bodo ti podrejeni evoluciji starih odnosov v novi ekonomski preobleki, nikakor pa ne bodo revolucija na področju vzgoje in izobraževanja. In kaj je doslej narejeno v ekonomski podstati reforme? Štipendijska politika je kot ekonomska osnova za vključevanje v izobraževanje zanemarjena. Samoupravno planiranje na področju vzgoje in izobraževanja se je omejilo na distribucijo sredstev. Uvajanje novih družbeno ekonomskih odnosov pa je še vedno nepovezano z uvajanjem vsebine usmerjenega izobraževanja.

Reformi so potrebne tudi neke druge smernice. To so smernice, ki bodo reformo napotile v analizo blagovne produkcije strokovnjakov. Manko te analize samo zastira družbeno ekonomsko bistvo izobraževanja. Stvar je potrebno zagrabiti pri korenu, nikakor pa ne v cvečiči krošnji. Žal pa se vsaka reforma začne s pomladjo normativnih predpisov, ki obljublja preboj z glavo skozi zid tudi tam, kjer bi marksistična analiza produkcijskega procesa lahko odprla vrata.

P.S. Počakati bo potrebno, da bo vsebina programov oblikovana tako, da bo zagotavljala: »Uveljavljanje marksizma kot idejne zasnove celotnega izobraževalnega dela ter spoznanje in ustvarjalno uporabo marksizma kot znanstvene teorije razvoja socialističnega samoupravljanja, idejne osnove in revolucionarne prakse delavskega razreda v njegovi borbi za osvoboditev človeka in dela.«

Pa vendar to že piše v smernicah!

Mitja Maruško

Številki 15—16 je bil na delu naš stari znanec — ti-

barski škrat. Pri članku Francois Recanatija je zaradi njegove javnosti izpadlo ime prevajalca, Matjaža Potrča. Ta škrat je zamudil v številki 17—18. Ker imajo kratke Matjaža Potrča zelo radi, ga je v številki 17—18 pisal škratov dvoček. Posledica njegovega obiska: v številki 17—18 je bil na delu naš stari znanec — ti-

barski škrat.

Škratje

VREDNOTENJE PEDAGOŠKEGA PROCESA

Že vrsto let se pojavljajo slabosti v ocenjevanju profesorjevega odnosa do pedagoškega dela in do študentov — to oceno podajajo študentje ob habilitacijah, zato je predsedstvo UK ZSMS sprejelo sklep, da delovna skupina pri PUK naredi predlog ankete, ki ne bi bila zgolj pripomoček za ocenjevanje odnosa do pedagoškega dela in do študentov delavcev visokošolskih organizacij, ampak bi lahko pripomogla k diskusiji o organizaciji študija, k analizi učinkovitosti dela izobraževalne organizacije in delavcev na teh organizacijah in bi lahko služila kot povratna informacija profesorjem o njihovem delu ter hkrati usmerjala aktivnost OO ZSMS glede preobrazbe visokošolskega študija.

Delovna skupina je pri pripravi predloga ankete ugotovila, da ima vrednotenje pedagoškega dela pri nas že nekajletno tradicijo. Prve pobude so prišle neorganizirano iz študentskih vrst, nekaj vplivov pa je prišlo tudi iz ZDA, čeprav se v ZDA uporabljajo le kot pripomoček za napredovanje visokošolskih učiteljev. Na naših visokošolskih organizacijah naj bi ankete za vrednotenje pedagoškega procesa imele prvenstveno funkcijo: na eni strani bi dobili informacijo o vodenju pedagoškega dela, ki bi ga na podlagi rezultatov anket in diskusije o rezultatih med subjekti vzgojno-izobraževalnega procesa izboljšali, na drugi pa strani bi omogočali boljše kadrovske odločitve, naprimer ob reelekcijah. Vendar pa se mora pri reelekcijah nujno upoštevati rezultate večkratnega anketiranja in rezultate vsakoletnih diskusij, ki se organizirajo v svetih letnikov.

Prvi problem pri pripravi anket se je pojavil z vprašanjem, ali naj bodo ankete anonimne ali ne. Delovna skupina je bila mnenja, naj bi bile ankete anonimne, glede na to, da študent in profesor še vedno nista enakopravna v praksi vzgojno-izobraževalnega procesa; in dejansko, če želimo priti do objektivnih povratnih informacij, je večja verjetnost, da jih dobimo z anonimnimi anketami. Negativne posledice anonimnih anket pa bi lahko omilili z diskusijo, ki bi potekala v svetih letnikov glede na rezultate anket. Diskusija o anketnih rezultatih je ključni člen vrednotenja pedagoškega procesa, saj se zavzemamo za vzpostavitev dialoga med udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa.

Drugi problem, ki se pojavlja, je, kdo naj izpolnjuje ankete, ali vsi študentje, ki so zainteresirani, oz. samo tisti, ki obiskujejo predavanja. Vsi vemo, da študentje niso dovolj motivirani za izpolnjevanje anket, saj se premalo identificirajo s samim študijem. Večjo motiviranost bi dosegli tudi s tem, da bi študentje s svojimi ocenami dejansko vplivali na izboljšanje študijskega procesa. Najbrž se bodo pojavile tudi pripombe, še posebno na družboslovnih fakultetah, kjer zaradi »narave študija« obiskuje predavanja zelo malo študentov, in sicer pri- pombe, kdo bo te ankete izpolnjeval? Čas je, da se n- hamo opravičevati za nedelo, s tem da govorimo, da študentov ni na fakultetah, ampak da pričnemo z akcijo za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega procesa s ti- stimi študenti, ki so zainteresirani za preobrazbo študijskega procesa.

Študente odvrčajo od izpolnjevanja in interpretiranja anket tudi napor, ki so potrebni za obdelavo rezultatov, in napor učiteljev, če izvedo za negativne ocene. Upo- raba anket za vrednotenje pedagoškega procesa je de- jansko smiselna le, če je profesor na svoje napake opo- zoren. Smiselna je tudi, če sproži dialog med učitelji in študenti ter konkretne odločitve, kaj je potrebno v peda- goškem procesu sprožiti.

Ocena pedagoškega procesa, ki jo zajema anketa, naj bi vsebovala več vidikov, od ocene obsega, metod, oblik in kvalitete vzgojno-izobraževalnega dela, ocene praktičnega pouka in sodelovanja z OZD, oceno dose- ženih izobraževalnih rezultatov do ocene vključevanja študentov v raziskovalno delo (ta opredeljuje izhaja iz vzgojno-izobraževalnega vidika člena 211. Zakona o usmerjenem izobraževanju).

Anketo in razgovore naj bi organizirala komisija pri svetih letnikov, ki bi bila sestavljena iz profesorjev, asis- tentov in študentov. Za interpretacijo anket in anketne liste bi bil zadolžen računalniški center Univerze. De- lovna skupina je menila, da je lahko računalniški center Univerze dejansko tisti subjekt, ki bi ažurno spremljal

Z NEČIM, KAR NAJ BI BILO OCENA, NAD NEKAJ, KAR NAJ BI BILO POEZIJA

Franc Lainšček, Valerija Perger, Milan Vincetič so se predstavili v zbirki pesmi Kot slutnja radovedno, ko se zdi, da mladi ne doumemo bolečine besed, pa jih raz- zmetavamo kot obtočena jabolka v gajbico.

Francu Lainščku uspe iz tradicionalnih pesniških, elementov (ljubezen, sonce, dom, ženska), ki so naj- večkrat del naše predstave o sreči in srečnem življenju, ustvariti ob programsko zastavljenem uvodu sistem malomeščanske vizije življenja, ki se v Lainščkovu poe- ziju ne more urezovati kot izvirnost. Pesnikova postavi- tev omenjenih elementov v področje zelenega (zeleno prostor polnih besed str. 11) postavlja vizihodišče bivanja naravo. Metaforično uporabljeno pšenično polje z zre- limi klasi, ki odplakujejo zrna v prostor živih kašč rodi besedo od spočetja preko usojenega in usodnega (so- jenice so ji podtaknile mladice str. 15) k rojstvu. Trenu- tek vračanja v zeleno (ciklus pesmi V zelenem) pripelje ob otožnih podobah narave in njene povezanosti s člo- vekom (jeleše so se zaljubile — drsijo po najinih golih te- lesih str. 19) v misli dvom o resničnem rojstvu — spo- četju (ne verjameš da so v košari vrbčki poglej nekdo jim je porezal glave str. 23), ki so ga v zeleno zasejal ljudje. Misel vodi k ljudem, h grenkemu spoznanju o njih in pripelje k varianti tišine, k spletu prelomljenih teles, (str. 26), kjer se zastavijo načelna vprašanja o življenju, smrti, o sebi, v hierarhični lestvici, kjer je beseda merilo (življenje je težka beseda, smrt težja beseda, izdrži jaz najtežja beseda str. 32—34).

Kratkost verza — pogosto samo samostalniki ali pri- devniki — opozarja na posamezne pomensko najmoč- nejše besede, ki se kot kriki pojavljajo v modificirani obliki, kot spoznanja skozi vse pesmi. Nerimanost, ne- raba ločil stopnjuje polnost besed do končnega stanja v zadnji pesmi — do izdrtega jaza. (str. 34). Na eni strani programsko zastavljeni temi (ljubezen in življenje) se tako v dinamičnem prikazu novega življenjskega spoznanja spremenijo v novo kvaliteto — v misli o živ- ljenju, smrti, sebi na drugačen, zrelejši način. Vse pesmi sestavljajo tematsko enovit, natančno zgrajen ciklus iz vsakdanjih elementov, ki Lainščku predstavljajo temelj poeziji in življenju.

Pesmi Valerije Perger moramo označiti za spominsko ljubezensko liriko, ki v svojih prvih pesniških korakih ostaja še v mejah klisejsko nesamosvojega prikaza lju- bezenske bolečine. Vsa poezija, ki je spominjanje in obujanje nekoč lepih trenutkov, bralca zaradi svoje izrazne ozkosti ne more osvojiti. Preveč odvečnega in neizbrušenega je v pesmih, da bi se mogle predstaviti kot izviren dosežek. Prva srečanja Pergerjeve s pesmijo kot individuom posebne vrste in zakonitosti morajo iz- zveneti šablonsko, skoraj patetično in sanjavo — vmes z nekaterimi svetlimi točkami svojskosti krhke in nežne nravi, ki sramežljivo prebija lupino naivnosti in zasanja- nosti in vodi h krutejši, stvarnejši plati življenja. Močna ljubezenska čustva ostajajo navadno ubesedena v tra- dicionalnih rimanih štirivrstičnicah, le nekatere pesmi se ob obvezni notranji rimi osvobajajo zunanega, klasično organiziranega verza.

anketiranje po fakultetah in zbiral podatke o izpolnjenih anketah. Potrebno bo, da se fakultete povežejo z raču- nalniškim centrom Univerze, da bi lahko skupno izdelali specifikirane ankete, ki bi bile primerne za računalniško obdelavo. Celotne ovrednotenje pedagoškega procesa pa bi moral na fakultetah ob pomoči računalniškega centra Univerze prevzeti odbor za študijske in pedago- ške zadeve.

Namen izdelave predloga ankete ni nastal iz želje po kvalifikaciji pedagoških delavcev, temveč zaradi po- trebe po odkrivanju in odpravljanju slabosti v študijskem procesu, saj bi lahko tudi s tem prispevali k samoupravni preobrazbi in dvigu kvalitete vzgojno-izobraževalnega procesa na višjem in visokem šolstvu ter dela učiteljev in sodelavcev na VTO oz. VDO.

Predlog ankete je delovna skupina posredovala OO ZSMS po fakultetah in kadrovski komisiji Univerze v obravnavo. Kadrovska komisija se je zavezala, da bo glede izdelave anket, primernih za računalniško obde- lavo, organizirala delovni sestanek z računalniškim centrom Univerze. O rezultatih tega razgovora in o na- daljnjem poteku akcije bodo obveščene vse fakultete. Na študentih in delavcih visokošolskih organizacij pa je, da to akcijo prenesejo iz anketnih listov v konkretno živ- ljenje na fakultetah in ga hkrati spreminjajo.

V pesniškem gradivu Milana Vincetiča je moč ugotoviti dvoje različnih tematsko organiziranih enot, ki dajeta vsej njegovi poeziji nekoliko svojevrstnega pridih.

1. Epsko lirske pesmi s temo ljubezni predstavljajo ko- ličinsko in izpovedno šibkejši del Vincetičevega pe- sniškega ustvarjanja. Pesmi ljubezni, često zavite v impresionistične prikaze narave (Prva žena), se za- radi osirotelih pesniških podob, racionalizma ne ra- zvičujejo v sugestivnejši izraz.
2. Nostalgčno obarvana domačijska tematika z osred- njim problemom izseljevanja z domače zemlje se kot avtorjeva osebna bolečina oblikuje v metaforično bogat, svež izraz. Epske skice polpreteklo seda- njega življenja v ironični grotesknosti dosegajo vrh umetniške izpovedi v ciklu pesmi z naslovom Privid zelene hiše. Usojenost — osrednja nit razmišljanja, kljub poskusom pesnika, da se osvobodi v domači deželi (hiša — simbol toplega naročja, konj — simbol svobode), pripelje mimo usodnih prizorov iz »življe- nja« hiše v eksistenčni pesimizem (in povrh vsega se je že oluščila zelena ... priprite vrata vetrovi), kate- remu sledi človekov propad v sedanjosti (razstavil je hišo na ploskve in ponujal Razprodaja in Skoraj za- stonj). »Pa me zamotajo v pesem in obstopijo jamo Amen Pod glavo zemljnat neudoben kamen.«

MIHA JAVORNIK

Alan McDonald: ENERGIJA V SVETU OMEJENIH MOŽNOSTI V.

V. POTA V SPREJEMLJIVO PRIHODNOST

Glavni cilj IASA študije je, kot je bilo že uvodoma rečeno, določiti, kako lahko svet uspešno izvede prehod na uspešen globalni energetski sistem. To nas je motiviralo pri analiziranju zgodovine v drugem poglavju (Od kod prihajamo?), pri dolgoročni oceni možnosti preskrbe z energijo v tretjem poglavju (Kam lahko pridemo?) in pri podrobni analizi bližnje prihodnosti v četrtem poglavju (V katero smer gremo sedaj?). Sami rezultati še ne podajajo dokončnega odgovora na prvotno vprašanje, vendar pa potrjujejo predloge in le-ti so predmet zadnjega poglavja našega poročila.

Prevladujoča tema, ki se pojavlja skozi celotno poročilo, na začetku dela še ni bila očitna. Ukvarja se s splošnim svetovnim odzivom na naraščajoče stroške in pomanjkanje energetskih zalog.

Ko smo se v 70-ih letih pričeli resneje zavedati problema energetskih zalog, smo se pričeli prilagajati v smeri izboljšane porabe razpoložljivih energetskih virov. Včasih označujemo te prilagoditve kot „ohranitev“ ali kot „izboljšave“ učinkovitosti, ali pa jih označimo kot „porast produktivnosti“. Kakorkoli jih že imenujemo, vsebujejo redukcijo energije, ki je potrebna za opravljanje določenih del (najsil v dobro ogrevani dnevni sobi ali potovanje z nadzvočnim letalom), s tem da jo nadomestimo s čim drugim. V določenih primerih gre za nadomestek v obliki glavnih zalog (npr. investiranje v toplotno izolacijo hiš), v drugih primerih ga lahko označimo kot delo in v nekaterih ga označimo kot preprosto spretnost ali „know how“ (od skrbno načrtovanih nakupovalnih izletov do obsežnih sprememb v industrijskih procesih).

Prilagoditve pri delu, spretnosti v ravnanju z energijo, pri opravljanju raznih uslug so nam osebno znane. Preko manjših podjetij in mednarodnih zvez nam postajajo bolj domače. V tej diskusiji se pojavlja prepričanje, da vsi ti poskusi ohranitve energije, ki se nam morda zdaj dozdevajo pretirani in popačeni, prikazujejo le smer, v katero gremo. Nikakor pa ti poskusi ne določajo meja, kaj lahko storimo.

Se posebej pomembno je investiranje teh zalog z namenom, da bi povečali zalogo, ki je na razpolago v vsaki kategoriji. Takšne zamisli nam niso neznane – investicije na področju izobrazbe, raziskav in razvoja ter glavne opreme v raziskovalnih vajah – vse so prispevale in še dalje prispevajo k zalogam, ki jih lahko uporabimo. Manj znano je, kaj nam nekateri koncepti ponujajo za naslednje petdesetletno obdobje.

Jedrska vizija, fuzija in težka sončna energija so bile v tretjem poglavju prikazane kot temelj sprejemljivega energetskega sistema. Vendar smo pri tem popolnoma ignorirali vprašanje energetskih potreb – v kakšnih oblikah bomo rabili energijo – in gledano s tega stališča postane jasno, da imata jedrska in sončna energija tudi svoje slabe strani. Na splošno proizvajata energijo v obliki toplote, ki je predvidoma direktno uporabljena in še večkrat spremenjena v električno energijo. Tako toplotna kot električna energija pa imata svoje pomanjkljivosti: težko ju je uskladiščiti in prevažati. Prav zaradi tega se v razmerah, kjer so značilnosti transporta in skladiščenja še posebej pomembne, zanašamo na nosilce kemične energije, predvsem v obliki fosilnih goriv. Toda nosilci te energije postajajo vse redkejši. Medtem ko jih deloma nadomeščamo z elektriko, bi bilo bolje (iz zgoraj omenjenih razlogov), da bi razvijali nosilce kemične in ne električne energije.

Eno izmed možnosti predstavlja vodik. Privlačen je zato, ker je tehnologija pretvorbe elektrike v vodik z elektrolizo vode dobro razvita. Procesi pretvorbe jedrske ali sončne toplote neposredno v vodik, brez posredovanja elektrike, so dokaj obetavni. Vodik je tudi dosti lažje uskladiščiti kot elektriko in zato je še zlasti primeren za obsežno skladiščenje v izpraznjenih naravnih rezervoarjih za zemeljski plin. Omrežje vodovodnih cevi in infrastrukturno omrežje, povezano z obsežno uporabo zemeljskega plina, bi bilo še posebej primerno za postopno nadomestitev zemeljskega plina z vodikom. Pri zažigu vodika (pri ponovni spojitvi s kisikom) nastajajo le vodni hlapi, zato je njegova uporaba tudi glede tega privlačna. Uvedba vodika v takem obsegu, ki bi ga lahko primerjali z obsegom elektrike, ne more biti izvršena čez noč, lahko pa pripomore k začetku reševanja perečega problema tekočih goriv.

Proizvodnja vodika: eden izmed možnih proizvodnih procesov je proces, ki se prične s pretvorbo metana, osnovne sestavine zemeljskega plina, v metanol. Ze sama uvedba prve faze tega procesa bi pomenila uvedbo možnosti pretvorbe zemeljskega plina v tekoče gorivo – pretvorba obsežne zaloge, ki jo pogosto izčrpamo zaradi sodobnih medkrajevnih transportov plina, v obliko, ki jo je dčsti lažje prevažati, uskladiščiti in uporabljati.

Ce je vodik na voljo, ga lahko uporabljamo za izkoriščanje premoga, enega najbolj razširjenih fosilnih goriv. Se posebej bi dovoljeval uporabo aloteričnih procesov utekočinjanja premoga, ki smo jih obravnavali v tretjem poglavju. Vodik, pridobljen iz jedrskih ali sončnih virov, povezan s toploto, ki smo jo proizvedli iz istih virov, bi lahko uporabili za 3 do 4-kratno zvišanje deleža premoga naših zalog premoga, ki so potrebne za proizvodnjo tekočih goriv.

Glede na rezultate iz četrtega poglavja, bi bila taka razširitev lahko odločilnega pomena. Pridobivanje in uporaba sintetičnih tekočih ogljikovodikov iz premoga in drugih fosilnih virov bi pomenilo porabi zalogo ogljikovih atomov, ki so na voljo v teh še posebej ustreznih oblikah. Ce hočemo, da bi bili tekoči ogljikovodiki pomembni za sprejemljiv energetski sistem, moramo rešiti problem ponovne predelave in uporabe (recycling) ogljika pridobiti ogljikov dioksid iz ozračja in ga spojiti z vodikom (bolje kot s fosilnimi gorivi), da bi tako pridobili tekoče ogljikovodike. Najpreprostejši način izkoriščanja ogljikovih zalog v atmosferi je uporaba elektronov, ki že izločajo ogljikov dioksid. Razvitih je že precejšnje število tehnologij za pretvorbo biomase v tekoča goriva in tudi v tem primeru lahko zunanji viri vodika in toplota pripomorejo k ohranitvi ogljikovih zalog. Bolj neposreden način je konservirati ogljikov atom, ki je vsebovan v sintetičnih ogljikovodikih, in pri priči ujeti pline, ki se sprosti pri zažigu goriva, ter jih ponovno predelati.

To so le nekateri predlogi, ki so jih motivirali naši napori za zaplenitev odločilne vrzeli, ki jo je razkrila

analiza v zadnjih treh poglavjih – vrzel med neposrednos in vztrajno potrebo po tekočih ogljikovodikih in preskrbo s toploto in elektriko, ki ju lahko proizvede samo edini možen sprejemljiv energetski vir, ki temelji na jedrski in sončni tehnologiji. Pri popolnitvi te vrzeli je še posebno pomembna razumna uporaba svetovnih zalog ogljikovih atomov. Osnovne zamisli so znane, gre za kroženje in uporabo premoga kot mostu k prihodnosti, samo skala je različna: kontinuirano kroženje svetovnih zalog ogljikovih atomov in vključevanje zalog premoga v izgradnjo mostu v 21. stoletje in precej verjetno tudi v 22. stoletje.

Napravili smo zgolj osnutek, kako naj bi se svetovni energetski sistem razvijal v bodočnosti. Kako bo ta razvoj potekal in če bo sploh potekal v smeri, ki smo jo načrtali, pa prepuščamo bodočim generacijam. Očitno je, da bo za vzpostavitev sprejemljivega energetskega sistema potrebno nenehno povečevati svetovne proizvodne zmogljivosti – v vseh dimenzijah. Ze nizek scenarij namreč predvideva 20 do 30-kratno povečanje celotnih osnovnih svetovnih zalog v obdobju od leta 1975 do leta 2030. Prav zaradi tega je izredno pomembno, da ne bodo ljudje (okrog 8 milijard) leta 2030 revni, ampak bogatejši kot sedaj. S tem ne mislimo, da bodo odkrili nove zaloge, ki smo jih povsem spregledali v našem poročilu, ampak da bodo ljudje znali bolj koristno uporabljati zaloge, ki bodo na razpolago, in da bodo nasploh bolj spretni, domiselni in usvarjalni. Ta proces je kumulativne narave in poteka nepretrgoma.

Oblike energije

V našem poročilu razlikujemo štiri oblike energije: primarno, sekundarno, končno in uporabno energijo. Primarna energija je energija v obliki naravnih bogastev, kot so npr.: nafta, zemeljski plin, sveže izkopani premog, voda, ki teče čez jez, in naravni uran. Oblike sekundarne energije so tiste, v katerih se običajno pretvarja primarna energija z namenom, da bi jo dovedli do potrošnika. Sem spadajo bencin, elektrika, ogelje, sortiran premog ter nasekana in nacepljena drva. Zemeljski plin lahko prištevamo tako k oblikam primarne kot k oblikam sekundarne energije. Do potrošnika ga transportiramo v isti obliki, kot se nahaja v naravi. Končna energija so tiste oblike, v katerih je energija neposredno uporabljena – npr. energija v motorju, štedilniku, računalniku in žarnici. Zemeljski plin imamo prav tako za obliko končne energije. Uporabna energija je energija, ki je dokončno nakopičena v nekem produktu ali pa jo porabimo za opravljanje raznih del, npr. telefonski pogovor, dobro osvetljena soba ali vožnja z avtomobilom.

Energetske enote

Obstajata dva osnovna tipa energetske enote: – tiste, ki ponazorujejo količino energije in – tiste, ki predstavljajo hitrost preskrbe z energijo, hitrost pretvorbe, transporta in uporabe energije. V prvo kategorijo spadajo enote kot sodček nafte (boe), tone premoga (tce) ali kilovatne ure elektrike (kWhr(e)). V drugo kategorijo spadajo: milijon sodčkov nafte na dan (mbd), tone premoga na leto (tce/yr), kilovatne ure elektrike na leto (kWhr(e)/yr). Najpogostejše uporabljena enota za količino energije je teravatno leto – TW1 (TWyr). 1 TW1 = 1012 W1 (W1 = vatno leto) 1 TW1 = 109 kW1 (kW1 = kilovatno leto) 1 TW1 = 103 GW1 (GW1 = gigavatno leto)

Najpogostejše uporabljena enota za hitrost preskrbe z energijo ter njene pretvorbe, uporabe in transporta je teravatno leto na leto – TW1 (TWyr/yr). Enoto teravat (TW), ki jo včasih uporabljajo namesto teravatnih let na leto (TW1/1), smo v našem poročilu uporabljali za prikaz kapacitet različnih naprav za pretvorbo energije. Kapaciteta elektrarne znaša 1000 MW(e), tj. 0,001 TW(e). Ker naprave za pretvorbo energije ne delujejo vse leto s polno močjo, se ocenitve njihovih kapacitet v TW, GW ali MW razlikujejo od dejanske hitrosti pretvorbe energije.

Se posebej koristne so sledeče enote:

1 TW1 = 1012 W1 (W1 = vatno leto)
1 TW1 = 109 kW1 (kW1 = kilovatno leto)
1 TW1 = 103 GW1 (GW1 = gigavatno leto)

Elastičnost

Končno energijo v razmerju z elastičnostjo bruto domačega proizvoda lahko takole definiramo: če je E(t) količina končne energije, porabljene v času t, in če je G(t) bruto domači proizvod v času t, potem je (ker je t1 t2) elastičnost eksponent te enačbe:

$$\frac{E(t_2)}{E(t_1)} = \left(\frac{G(t_2)}{G(t_1)} \right)^c$$

1 TW1 = 30 x 1015 angleških termalnih enot (British thermal units – BTU) = (30 kvadrov)
1 TW1 = 30 trilijonov kubičnih čevljev plina (30 x 1012 ft3 plina)
1 TW1 = 1,1 milijarde ton premoga (1,1 x 109 tce)
1 TW1 = 5,2 milijarde sodčkov nafte (5,2 x 109 boe)

RIS ZA OBRAVNAVO RAZMERIJ MED ZGODOVINO NAVAROSLOVJA IN ZGODOVINO ČLOVEŠKE DRUŽBE /proizvodnijskega načina/

Načrtovanje razmerja med zgodovino naravoslovja in zgodovino človeške družbe odpira nov pristop k zgodovini človeštva. Pri tem gre za poseganje v naravoslovje kot znanost — saj zahteva takšna zastaviteljiva kritični pretrast teoretskih osnov in metod naravoslovnih znanosti in njihovi vsakokratni medsebojni zgodovinski pogojenosti z zgodovino človeštva — in hkrati za poskušanje zastavitve usmerjanja zgodovine skozi razvoj naravoslovnih znanosti. Pri tem se je potrebno zavedati, da zgodovina ni le preteklost, temveč tudi sedanjost, in da je tudi sedanjost v dometu tudi prihodnost. To pomeni, da naj bi takšna pravnava poskušala pojasniti razvoj naravoslovnih znanosti in hkrati posegati v samo strukturo naravoslovnih znanosti in ji dati zgodovinske smotre. Teoretsko izhodišče takšne obravnave ne more biti samo notraj naravoslovja, ampak je potrebna tesna povezava z družbovimi disciplinami v integralnem pristopu. Integracija naj bi bila tudi končen rezultat. Ta integracija pa naj ne bi ostala le na teoretičnem nivoju, temveč naj bi posegla v zgodovino narave /življenja na Zemlji/ in zgodovino človeške družbe in ju integrirala. Do izdelave koncepta za realizacijo takšne obravnave zgodovine naravoslovja je še daleč. Poskusa integracijskega pristopa k obravnavi naravoslovja se lotili že Engels v svojih spisih, ki so izšli kasneje pod naslovom *Dialektika prirode*. V njih je Engels skušal podati dialektično posplošitev nekaterih do takrat znanih naravoslovnih spoznanj. Njegovi spisi niso imeli nikakršnega vpliva na razvoj naravoslovja. Ti spisi so s tega stališča za naravoslovje tudi danes nepomembni. Pristop, ki ga je uporabljal Engels, ni bil splošen, temveč konkreten po področjih. Splošni pristopi v ugotavljanju razmerij med naravoslovjem in družbo dajejo splošne rezultate. Tak splošen pristop je na primer tudi tisti marksistični, ki obravnava naravoslovno znanost kot celoto v razmerju do kapitala. Znanost se pojavlja kot produktivna sila kapitala in jo je zato potrebno uvrstiti v družbeno bazo in ne v nadstavbo./1/

Eden pomembnih kriterijev za veljavnost rezultatov v naravoslovju je ponovljivost eksperimentov. Na podlagi te ponovljivosti naravoslovci lahko napovedo nujnost nekega procesa in ta proces tudi prijavijo. Vprašanje, ki se ob tem zastavlja, je, kako je z nujnostjo v zgodovini. Nujnost dogajanja je vedno vezana na napoved te nujnosti. Stališča napovedi je tisto, kar se ne dogaja v skladu z njo, slučajno.

Teoretsko določena nujnost dogajanja velja v skladu z veljavno paradigmo. Nerazložljivih dogodkov ni mogoče napovedati. Lahko pa jih zloži nova paradigma in postanejo z njeno uporabo napovedljivi, to je nujni. Stara paradigma ne opredeli novejši katere zanj nerazložljive dogodke mora povezati in jih razložiti. Prav tako ne more določiti metod, po katerih potekajo nove povezave, saj je ta postopek že najljanje nove paradigme, produciranje novih nujnosti./2/

V čim večji meri je možna produkcija novih nujnosti in njihova reprodukcija, v tem večji meri lahko vpliva njihov producent na svojo zgodovino. Družba obstaja, odkar so ljudje proizvedli v zgodovini vsake družbene odnose in jih pričeli reproducirati. Znotraj posameznega produkcijskega načina je reprodukcija družbenih odnosov njena. Za njegovo spremembo je potrebno odpraviti zakonitosti, po katerih se ti družbeni odnosi reproducirajo, in proizvesti nove. Naravoslovni zakonitosti, ki določajo reprodukcijo biosfere in človeka v njej, vsekakor kljub svojim posegom v biosfero ni revolucioniral. Zato je njegova dejavnost predvsem destruktivna, znanje, ki ga nabira o procesih v naravi, pa se predvsem akumulira. Z željo po prevzemanju novega stane iniciative v svoji zgodovini, ki jo je ob koncu srednjega veka zbudila renesanca, se je spreminjala tudi koncepcija nujnosti v zgodovini. Samo sosednje dogodkov ni bilo več nujno, usojeno, odvisno od božje volje, temveč so ljudje v znanosti sami pričeli iskati nove nujnosti. Znanstveni socializem je tudi eden izmed produktov teh iskanj.

Sohn—Rethel ugotavlja povezanost med oblikovanjem prvega Newtonovega zakona, ki pravi, da je, kadar neko telo miruje ali se premika s konstantno hitrostjo v ravni črti, rezultanta vseh sil, ki delujejo na to telo, enaka nič, in kapitalistično blagovno produkcijo v njegovem zgodnjem obdobju. Princip inercije, ki ga je, kot pravi zgoraj omenjeni avtor, prvi zavestno uporabil Galilei, dokončno oblikoval pa Newton, naj bi dal miselni zagon cirkulaciji denarja /kapitala/. Blago se giblje povsem linearno skozi abstrakten, to je prazen prostor in čas kot abstraktno substanco, ki pri tem ne doživlja nikakršne materialne spremembe in ni sposobna za nobeno drugo diferenciacijo, razen kot kvantitativno. Sorodnost tega opisa z Galilejevim pojmom inercijskega gibanja je tako očitna, da je nemogoče zavreči in ignorirati njene posledice. Največjo težo med temi posledicami ima nematerialni značaj tega modela v celoti. /3/ Prav tako lahko iz principa inercije in formulacij, ki so mu sledile, izpeljemo zveze, ki očitno opozarjajo, da sta šla kapital in naravoslovna znanost vsak svojo pot. Tu gre konkretno za zakon o ohranitvi energije, ki ga je dokončno formuliral Helmholtz /1847/ kot prvi stavek termodinamike. Že Galilei /1564-1642/ je na podlagi prakse spoznal, da je nemogoče konstruirati perpetuum mobile, s čimer se je med drugimi ukvarjal še Leonardo da Vinci /1452—1519/. Cirkulacija kapitala pa je v oplojevalnem ciklusu produkcije presežne vrednosti perpetuum mobile. Sohn—Rethel sam ugotavlja to protislovnost svoje trditve o povezavi principa inercije in cirkulacije kapitala./4/ Teoretski model je orodje, ki se ga skuša uporabiti na vseh mogočih področjih, zato je v zgodovini težko določiti izvor takšnega modela, saj je navadno rezultat daljšega procesa, ki ne poteka v zgodovinsko izoliranem prostoru. Zato v zgodovini ne bo možno popolnoma pojasniti geneze posameznih zgodovinskih zakonitosti, ker te funkcionirajo vedno šele v svoji dokončni obliki, pa naj gre pri tem za zgodovino življenja na Zemlji ali pa za zgodovino človeške družbe. Nefunkcionalna iskanja se običajno zavrežejo oziroma izgubijo. Možno pa je poiskati funkcionalne povezave vsakokratnega zgodovinskega kompleksa. Ta zveza pa je prisotna v vsaki zgodovini, goraj citirani izjavi.

Kapital prehaja v svojem kroženju skozi tri razvojne stadije. To so blagovni kapital, denarni kapital in proizvodni kapital. Praktična ločitev menjave od proizvodnje ločuje tudi naravoslovno znanost od kapitala. Kapital je sprva samo uporabljaj rezultat naravoslovnih in tehničnih ved, ne da bi karkoli prispeval zanje. Proizvodnja je sčasoma zavzela takšen obseg, da je pričela korenito posegati v naravo. Kapital se je spoznal z nekaterimi naravoslovnimi zakoni, kot sta na primer prvi in drugi zakon termodinamike. V naravi se namreč ne množi količina zaloga energetskih surovin, če se jih izrablja. Kar se porabi, se ne vrne več samo na mesto, od koder je bilo vzeto. Kapitalistična produkcija doživlja to krizo kot energetsko, surovinsko, ekološko... Za kapital postaja ključnega pomena, kaj in kako proizvajati. Znotraj tega procesa se povečuje vloga naravoslovja pri upravljanju kapitala. Naravoslovje lahko proizvodnjo načrtuje in revolucionira. Za to obdobje je značilen tudi prehod v načinu financiranja raziskovanj, ki iz proračunskega prehaja na selektivno po panogah. Način financiranja in obravnava naravoslovne znanosti v povezavi s kapitalom se očitno pogojujeta, saj pričenjajo do sedaj večinsoma splošne pristope zamenjavati konkretni. V Jugoslaviji smo v tem prehodu nekoliko nerodni. Bolj prenašamo modele, ne da bi dobro vedeli, na kakšnih teoretskih osnovah jih je potrebno zasnovati, ob tem, da stabilizacijska prizadevanja praktično onemogočajo prestrukturiranje raziskovalnih dejavnosti.

Očitna korelacija med naravoslovjem in družbo je tudi med konkurenco na trgu in Darwinovim razvojnim naukom, znotraj katerega ima boj za obstanek pomembno mesto. Darwinovo delo je nastalo v dobi razvitega liberalnega kapitalizma v Angliji. Darwin je v iskanju »naravnega« sistema, po katerem bi razvrstili žive organizme prišel do zaključka, da jih je potrebno razvrstiti v sistem po njihovem zgodovinskem izvoru. V svojem delu Izvor človeka je na povsem zgodovinski

matematičen način zavrnil Boga s tem, ko je ugotovil, da se je človek razvil iz živali in da je torej religija produkt človeške družbe.

Znanstveni socializem je napovedal vojno konkurenci in stihiji kapitalistične proizvodnje, vendar je v svojih izvajanjih, temelječih zgolj na zgodovinskih osnovah človeške družbe, ne more dobiti. »Proletariat bo uporabil svojo politično oblast za to, da bo iztrgal buržoaziji postopoma ves kapital, da bo centraliziral vsa proizvodna orodja v rokah države, to je v rokah proletariata, ki se je organiziral kot vladajoči razred, in da bo kar najhitreje pomnožil količino proizvodnih sil.«/5/ »Proletariat nujno potrebuje državno oblast, centralizirano organizacijo sile, organizacijo nasilja zato, da zatre odpor izkoriščevalcev, kakor tudi zato, da vodi velikansko množico prebivalstva, kmete, malo buržoazijo in polproletarce pri »urejanju« socialističnega gospodarstva.«/6/ Kolikor ta dva citata jasno izražata smotre diktature proletariata, pa diktatura proletariata v svoji uresničitvi ni zmogla teh smotrov. »Trebja je samo strmoglaviti kapitaliste, z železno pestjo oboroženih delavcev zlomiti odpor teh izkoriščevalcev, razbiti birokratski aparat današnje države — pa imamo tehnično zelo popolno opremljen in 'parazita' osvobojen mehanizem, ki ga lahko spravijo v pogon združeni delavci sami z najetimi tehnikami, nadzorniki, knjigovodji, ki jih bodo za njihovo delo vse brez izjeme, kakor vse 'državne' uradnike, plačevali z delavsko plačo. (...), s tem bodo delovni razredi napravili konec prostituiranju teh ustanov po buržoaziji.«/7/

S fizično odstranitvijo buržoazije še ni konec kapitalističnih odnosov in produkcije presežne vrednosti. Ker proizvodnja brez delavcev ni mogoča, prevzame proletarska birokracija vlogo delodajalca v imenu proletariata, tako da najema delovne ljudi, »da delajo pod kontrolo in vodstvom oboroženega proletariata.«/8/ »Osvobojeni« mehanizem pride pri tem popolnoma do izraza in se uveljavi kot državni monopolni kapitalizem, ki v imenu delavskega razreda ponovno uvaja prostitucijo delovnih ljudi kapitalu. Takšna diktatura proletariata, ki postavlja kot svojo realizacijo kontrolo nad delom preko državnega aparata, se lahko uveljavi samo tako, da zatre ustvarjalnega delavca, da mu onemogoči ustvarjalno delo, ker nad takšnim delovnim procesom ne more imeti nadzora.

Problem ni samo v praksi, temveč tudi v teoriji. Proizvodnja, ki jo vodi človek /obvladuje kapital/, je načrtovana. Vendar je proizvodnja načrtovana samo znotraj posameznega kapitala. Drugi kapitali načrtujejo svojo proizvodnjo po svoje. Zato je njihov medsebojni boj na trgu stihijski in nekontroliran. Izogniti se mu je mogoče samo tako, da se planira celotno družbeno proizvodnjo, da se jo podvrže nujnosti. Ni dovolj, če se pri planiranju zataji delovanje zakona vrednosti, potrebno ga je zgodovinsko preseči. Pri tem pa ni edina zgodovinska ovira samovolja posameznega kapitala. Vsak posamezni kapital se bori, da bi obvladoval čimvečji del družbene proizvodnje. Ni problem samo v tem, da se je potrebno sporazumeti. Sporazum v zgodovinskih pogojih, v katerih deluje zakon vrednosti, je sporazum monopolov oziroma njihovo ustanavljanje. Tudi država je lahko monopolist. Stihiji se ne da uspešno zoperstavljeni samo s silo. Potrebno je tudi znanje. Konkretno znanje, ki danes načrtuje proizvodnjo, je naravoslovno in tehnično znanje. Človek ne živi samo v družbi, temveč tudi v naravi. Njegov boj za obstanek ni samo boj proletarca in boj kapitalista, temveč je to tudi boj za hrano, za biosfero, ki naj bi jo človek obvladoval do te mere, da bo njegov obstanek zagotovljen. Da mu torej ne bo potrebno več ropati in se boriti za plen. Znanja, s katerimi bi lahko dosegli odpravo boja za obstanek, zaenkrat še ni, potrebno ga je proizvesti v pogojih kapitalističnega produkcijskega načina.

V obravnavi odnosa med naravoslovno-tehnično inteligenco in kapitalom, se ni mogoče več ogniti teoretskih osnov, na katerih deluje naravoslovno-tehnična inteligenca. Kolikor je morda v Leninovih časih še veljalo, da so funkcije stare 'državne oblasti' večidel tako poenostavljene in jih je mogoče reducirati na tako preproste operacije registriranja, knjiženja in kontroliranja da je funkcije lahko opravljal vsak pismen človek,“ /9/ danes to prav gotovo ne velja več. Država in z njo celotna družbena nadstavba postajata vse bolj prepleteni in povezani s proizvodnjo. Povezava se ne vzpostavlja samo znotraj posameznih držav, temveč te tudi medsebojno sodelujejo. Potreba po kompleksnem organiziranju družbene proizvodnje sili k interdisciplinarnemu pristopu, ki povezuje zelo različne panoge. Proizvodnja hrane na primer postavlja zahteve po medsebojnem sodelovanju agronomov, meteorologov, kmetov, kemikov, mehanikov in ekonomistov, za doseganje optimalnih rezultatov v proizvodnji hrane, njihovi potrošnji, posredovani preko prodaje izdelkov, in nabavi orodja in surovin. Vsaka taka organizacija mora biti konkretna. Za konkretno organiziranost pa je potrebno znanje. Kdor znanja nima ali pa misli, da ga ne potrebuje, se nikakor ne bo mogel racionalno organizirati v skladu s svojimi možnostmi in potrebami. Veliki kapital iz razvitih dežel je prišel do tega spoznanja mnogo pred socialističnimi deželami.

Opombe:

1. »Če se družbeno življenje obravnava z marksističnega stališča po shemi trostopenjske zgradbe, po kateri je sestavljeno iz proizvodnih sil, odnosov proizvodnje in nadgradnje, potem mehanicistična znanost spada v bazo, ker se razvija v odnosu med proizvodnimi silami. V obeh primerih izhaja določenost oblike mišljenja iz družbene baze. Eksaktne znanosti se uvrščajo v predpogoje, ideologije pa v posledice kapitalistične razredne vlade.« /3/ Alfred Sohn—Rethel: Mehanicistično mišljenje kako nauka, Marksizam u svetu 11—12, 1980 str. 288/. To slednje, da je izvor oblike mišljenja samo v družbi, se mi zdi prenašena trditev, pa čeprav se tu nanaša na mehanicizem. Človek je poleg tega, da je družbeno, tudi naravno bitje. Temu ustrezno tudi razvoj možganov in mišljenja ni le družbeni produkt, saj se je družba pojavljala v zgodovini kasneje kot možgani. Možgani so s svojo strukturo, ki se zgodovinsko gledano nedvomno razvija, naravni temelj človeškega mišljenja in zato pogojujejo način mišljenja, mišljenje samo pa najbrž tudi vpliva na razvoj možganov. Zgodovina narave in zgodovina človeške družbe pa, kar obstajata skupaj, druga drugo pogojujeta.
2. Thomas Kuhn v svojem delu Struktura znanstvenih revolucij opaža paralelizme v revolucioniranju družbenih odnosov in paradigem v znanosti. »Občutek za nezadovoljivo funkcioniranje, ki lahko vodi v krizo, predstavlja v političnem in znanstvenem razvoju predpogoj revolucije.« /T. Kun: Struktura naučnih revolucij, Nolit 1974, str. 146/
3. Sohn—Rethel: Nauka kao otuđena svest, Marksizam u svetu 11—12, 1980, str. 129
4. »S tem je naš poskus, da se pojasni Galilejev pojem inercije, hkrati potrjen in ovržen, potrjen v tem, ker funkcija denarja kot kapitala daje gibanju denarja značaj brezkončnosti, ovržen pa toliko, ker je nespremljivost velikosti vrednosti, ki se giblje, nezdružljiva s funkcijo kapitala.« /Sohn—Rethel: Apriori matematičnog prirodnog saznanja, Marksizam u svetu 11—12, 1980, str. 332/
5. K. Marx: Komunistični manifest—citaj je povzet iz V.L. Lenin: Država in revolucija, Izbrana dela III, str. 191, CZ-Lj. 1949
6. isto delo str. 193
7. isto delo str. 218
8. isto delo str. 218
9. isto delo str. 212

Dušan Turk

V LJUBLJANI NE MARAMO PODGAN

Kulturni dom Ivana Cankarja, ki nastopa v vlogi menagerja, ter potovalna agencija Inex Adria, v vlogi izvršnega organizatorja, pa zares nimata sreče. Najprej tisti polom s Human League v Hali Tivoli, zdaj so morali pa zaradi premajhnega zanimanja ljubljanskega občinstva odpovedati še koncert Boomtown Rats („Podgane iz nafnega mesta« po naše). Ta dinamičen ansambel, ki je vse kaj drugega kot Human League, bi moral nastopiti v našem mestu v petek, 26. marca, pa iz tega zdaj že v drugo ne bo nič. Prvič bi morali pri nas nastopiti že pred leti, vendar je bil njihov koncert zaradi premajhnega zanimanja odpovedan. In zdaj že drugič, ko so pri ineksu prodali vsega sto vstopnic. Toda pred leti je bil takšen hlad s strani Ljubljancev precej bolj utemeljen, saj so bili Boomtown RATS še domala neznan bend, dandanes pa ima ta šesterica z Irske za sabo že številne televizijske in radijske predstavitve. Pri nas gre izgleda res še najbolj v promet kakšen pocukran Vajta, da o kakšni Neli Eržišnik sploh ne govorimo. Cena pri njiju najbrž sploh ni važna, pa še pri kakšnem iz te jate najbrž tudi ne. Kje je torej tista zavora, da dokaj kvaliteten ansambel, kot so Boomtown RATS, ne more in ne more prodreti na ljubljansko glasbeno sceno?

Kot predskupina naj bi pred njimi nastopil ansambel Pomaranča, ki se je kar uspešno uveljavil na beograjski glasbeni sceni, saj so imeli pred kratkim kar dva uspešna koncerta z množico obiskovalcev. Pomaranča naj bi v Ljubljani predstavila svoj prvi album, ki je pred kratkim izšel in so ga tudi že v Beogradu promovirali. Album ima naslov »Pekleška pomaranča«, fantje pa bodo v kratkem odšli na turnejo po Jugoslaviji.

Za Boomtown RATS, te nesojene irske Beatle, je pa res škoda. Pa kdaj drugič nemara več sreče, fantje. BOŽIDAR ZALOŽNIK

MLADI VIRI

Občinsko glasilo mladih ugotavlja že nešteto krat ponavljano dejstvo, da ima občina Ljubljana-Center največje število visoko izobraženih ljudi in študentov nasploh. Od teh pa je prav malo zaposlenih v neposredni proizvodnji. Seveda v prid razraščanju administracije, kajti v proizvodnji je baje premalo delovnih mest za vse te učene glave.

Iz članka »Delavnih mest premalo — študentov preveč« povzemamo:

... Mladi se še vedno odločajo za študij, predvsem zaradi miselnosti staršev, da morajo imeti njihovi otroci obvezno diplomu neke fakultete — če so že sami fakultetno izobraženi.

... Nadaljevanje šolanja po srednji šoli na fakulteti je še vedno najboljša rešitev, da se mladim ni treba zaposliti v tkim, neposredni proizvodnji, če nimajo druge primerne izobrazbe.

... Malo se je spremenil tudi vpis na izrazito »moške« fakultete — strojno, gradbeno, elektro — saj večina staršev, pa tudi deklet (!) misli, da se ne spodobijo delo v »moškem« poklicu. Zato je še vedno močan priliv deklet na že omenjene fakultete in zlasti na Pedagoško akademijo. Na žalost pa vsa ta dekleta niso največkrat niti najmanj primerno motivirana za ta študij...

... Usmerjanje osnovnošolcev ne bi smelo biti prepuščeno zgolj staršem, temveč bi se morali v to vključiti družbeni dejavniki, ter vskladiti potrebe družbenega dela z željami in interesi mlade generacije...

Pripomba uredništva: Ena ptica še ne naredi pomladi. Toda zakaj bi zanikali samo pomlad?

Z ozirom na to, da so Human League vendarle pravi profesionalci... In kaj prodajajo na donosnejših tržiščih? Predvsem gredo v zadnjem času njihove plošče v denar kot sveže žemljice. Prodajajo jih v velikanskih nakladah. No, posnetku na plošči pa je odvzet prav tisti, vsaj malo zanimivi scenski del, ki so ga denimo kazali pri nas v obliki diapozitivov in ki naj bi s kritično močjo pričal o grozljivi kaotičnosti današnjega sveta, zapadlega v krizo in, če že hočete, še malce mračnih, preroških napovedi. Human League gradijo na nekakšnem kontrpunktu. Grozljivo, moreče in žugajoče ozadje, v ospredju pa potrošniško blago v obliki razkošja, sanjskosti, erotike »Love Action«. Zmes naj bi bila komercialna! Če pa odvezamemo slikovito cirkusantstvo scene, kaj nam torej še ostane — povprečen, konfekcijski glasbeni izdelek. Na ravni muzike naj bi kompleksnost Human League iskali na relaciji instrumentalij, način njegove uporabe ter tekstualni del. Teksti pa so kvazi antinuklearni boj, brezsmiselno izpovedništvo (»Don't you Want Me«) tekstopisca samega in spet boj za bolj humano življenje (»Empire State Human«, »Hard Times«), ki pa je vnovič le še ena komercialna, manipulacija s publiko več. Toda malomeščanski potrošniški sladokusci takšno manipulacijo seveda gladko spregledajo in v tem je uspešnost benda, njih praktičen, denaren rezultat. Osebn vizija določenih kritikov, ki Human League uvrščajo po tekstualni plati na raven, denimo, Talking Heads (po instrumentalnih postavkah z nemškimi Kraftwerki bi še šlo), je kar precej zgrešena, kajti ta ansambel je v mnogočem progresivnejši, teksti Human League so pa banalen potrošniški produkt. Tudi v glasbenem oziru je primerjava obeh bendov komajda mogoča, saj so Talking Heads celo v smeri producentstva (producent Brian Eno) bolj progresivni, Human League so pa v celoti le še en tržen artikel več v svetovnem glasbenem supermarketu. Kot če bi Avsenike primerjal s Fanti iz treh dolin ali Slaki, rečeno lepo po domače, ha ha. Je pa Human League le nekaj uspelo, niso še zapadli v sivino in dolgčas vsakdanje, pogrošne disco muzike, celo z najnovejšo, povsem konfekcijsko, povprečno ploščo Dare ne (že tretja njihova po vrsti na enako vižo). Večino programa s te plošče so v živo izvajali tudi pri nas in lahko zatrdimo, da bi bil vsakdanji disko program po zvočnikih v kateremkoli ljubljanskem šminkerskem bistroju boljši in seveda cenejši od tega koncerta. Ugotovitev pa še podčrtuje dejstvo, da so bili na odru obupno statični. Pevec, denimo, je bil tak nemogoč lenuh, da bi lahko seštel, kolikokrat se je na sceni premaknil, in še takrat se je najbrž zato, ker so ga od negibnosti začele noge boleti. Puncari bolje ko bi opustili petje ali se pa vsaj slekli do nagega, da bi publika vsaj nekaj dobila za svoj denar. Lastnik podeželskega disca, kjer sta kalili svojo obrt in od koder ju je bolničar Oakey (vokal in sintesajzer) bojda izbežal, bi jih kaj hitro k temu prisilil. Nemara pa je bilo njih nerodno in spotkajoče poplesavanje namenjeno le našim neukim očem. Njuna čutnost in mesenost naj bi bila po tržni logiki Human League namenjena tistim povprečnim, s pohotnostjo preobremenjenim voyerjem med obiskovalci, ki si potem poiščejo nadgradnjo svojih užitekov kje v kakšnem porno kinu. Če je ansambel že več kot tretjino koncerta lahko prebil brez njiju, zakaj ju niso pustili pri miru v garderobi in se rajši posvetili resnemu delu, da bi vsaj nam dokazali, kako so zares elektronska ABBA. Kateri učen frajer neki si je izmislil to absurdno primerjavo, saj bo medicinec Oakey lahko do konca svojih dni le sanjal, kako bo njegov sekstet iz Sheffielda kdaj dosegel takšno slavo. Gledalci pa so odšli iz dvorane z dolgimi nosovi, ker Human League še sami sebi niso bili podobni, kaj šele kakšen elektronski nadomestek Abbe, ali celo kaj progresivnejšega.

Glamur image, po približnem vzoru Roxy Music, ali po natančnejši novoromantičarski plati po vzoru Clasic Nouveau, Human League kot potrošniškem bendu seveda precej pomeni. Izdelanost frizur, ohlapne obleke, šminka čezincev pa še kakšne drobnarije površ so poglavitna značilnost njihovega imagea. Takšni sofisticirani bendi večkrat ustvarjajo tudi nove modne trende, ki jih modni kreatorji kaj radi pograbiijo (iz enega funta napraviti dva je zlato pravilo zapadnega sveta). In ta šminkaraj se je pri Human League odrazil tudi na ovitku nove plošče »Dare«, ki pošteno koketira (ovitek) z naslovno stranjoene najuglednejših svetovnih modnih revij »Vogue«.

Od vsega tega njihovega veličastnega cirkusa pa pri nas nismo videli prav ničesar, tako kot smo od njihovega obešenjaškega nastopa odnesli le slab okus v ustih. Ves blišč so ohranili za kam drugam, na naš oder pa so prikorakali očitno naravnost s poti. Le potovalke so pustili za kulisami, da so jih po koncertu čim hitreje pograbil pa izginili. Med nastopom so se večinoma skrivali za bleščečimi snopi luči, Johna Oakleya, ki je po sili razmer kot vokal moral pozirati spredaj, se je pa še prah držal. Njihovi odski nastopi so močno podprti s stripovsko (medijski štos) vizualno komponento. Vrsta diaporojektorjev zagnano meče na ozadje podobe eksplozij atomskih bomb, spačkov, pohabljenecv, nekkih frankenštajnov in vampirjev ter podobne prizore iz morastih sanj. To naj bi bilo komercialno, ker je nasprotje naivni, zabavni sproščenosti v ospredju. Filozofsko da, ko bi le koga uspelo zares prepričati, da ti trgovci s sanjami kakoli protestnega sporočajo svetu (spomnimo se samo na: Discharge, prave protestnike, in njihovega panoja v ozadju). Tako pa vse skupaj deluje kot hiša strahov, kjer se med okostnjaki prikaže tudi kakšno nago dekle. Kot bi, denimo, našim veselo opletajočim in brcajočim, ah, sladkim Lokicam postavili za ozadje podobe strahot salvadorskega diktatorskega režima, nel Ta pesem se je tzipela, ostaja pa prodajni pult.

PRAVI FINALE, KI GA HUMAN LEAGUE ŠE NISO NAŠLI

Nekakšna polpromocija (pri nas v najbolj neresni in primitivni obliki) je torej izzvenela kot parada slabega okusa. Saj se nam nastopajoči niso pokazali niti kot trezni profesionalci, ko so pa menili, da stojijo na podeželskem odru, sprašujoč se v začudenju, kako so pravzaprav sem zašli. Toda kljub vsemu je bil bis. Maloštevilna publika je hotela še kaj slišati in so dobili še dve skladbi za zvrhano mero. Nekoliko starejšo kompozicijo, ki pa je zdaj malce prirejena za ameriško tržišče, »Empire State Human« in najlepšo, »Destination Venus«.

Ploščo »Dare« je moč kupiti pri Jugotonu in še kar uspela je, kdor pač ljubi tovrstno muziko. Posneti material ni enoličen. Human League so se dovolj trudili, da bi jo napravili popolno. Ni jim uspelo. In če bi jim, bi bila pa plošča spet dolgočasna. Vidite, kakšni problemi nastajajo v velikem biznisu. Dolgo so Human League iskali takšno glasbeno formo, ki bi se kar najbolj popolno prilagala tako zmožnostim kot potrebam. Rezultat neuspeha je pa plošča »Dare«.

Glavobol in vrtoglavica tareta prezahtevnega obiskovalca, ko zapušča takšne prireditve. Potem pa denimo, da mora na poti domov mimo obsežnih panojev, na katerih cela vrsta živopisanih lepakov (en lepak, en sam velik portret zaleže, s svojim smehom na reklamo za pasto colgate spominjajočega protagonista) oznanja nov masoven zabavno-glasbeni koncert. Najavljajo se neka Neda, nek Himzo, Ismeta, Čazim pa Sejo in naprej. Bojda je to potujoči festival hitov, ooojoj, ki se bo ustavil v Ljubljani!

Sedaj se mu pa obrne še želodec...

BOŽIDAR ZALOŽNIK

KOMERCIALNI STROJ ZA PRODAJANJE SANJ

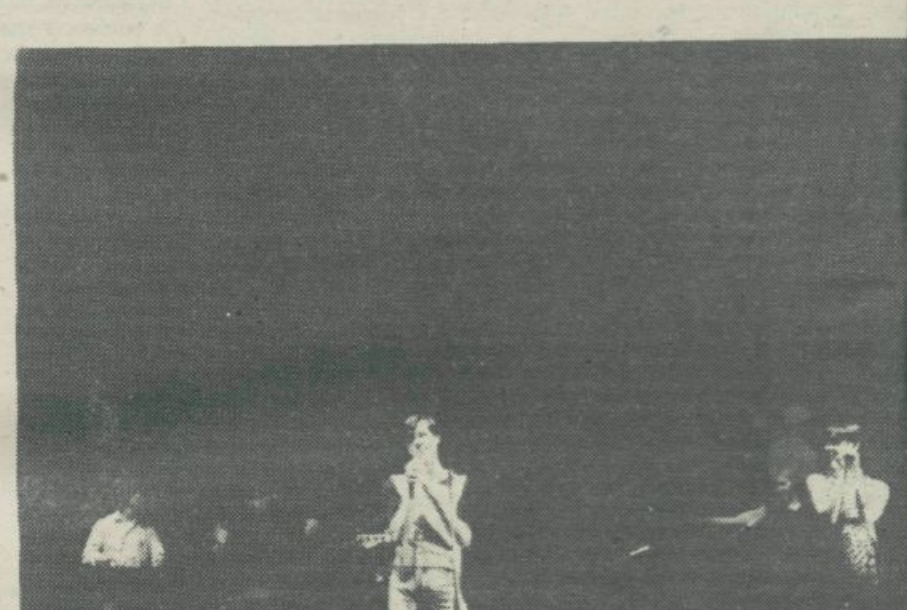
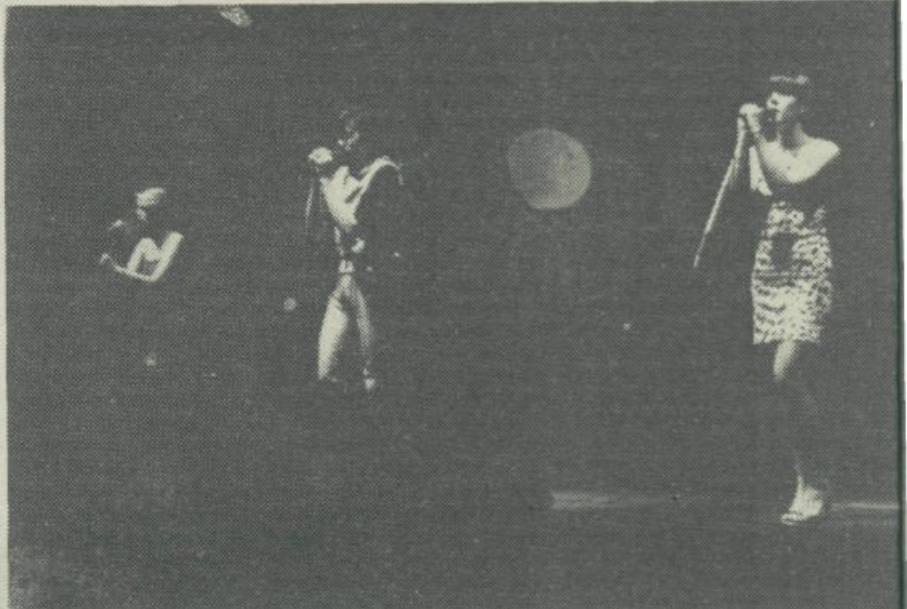
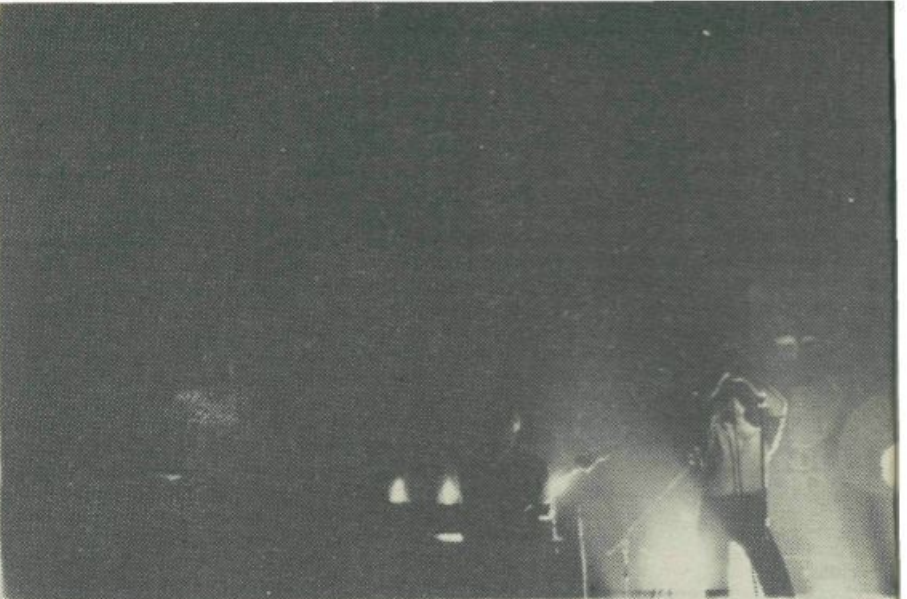
Da bi vsaj približno pojasnili, kako lahko eden trenutno najpopularnejših, najbolj tiražnih in najdonosnejših bendov angleške tvrde Virgil doživi na naši ljubljanski glasbeni sceni takšen fiasko in kako lahko doživi nek ljubljanski, vsaj v polno dvorano verujoči organizator, takšen finančni polom, je treba stanje na tej sceni pretrstati z vseh mogočih plati. Piščočemu se za tako mizeren koncert, kot smo mu bili priča, že ne bi izplačalo kaj prida zastavljati pero, če se ob vsem tem ne bi prav lepo razgalila tudi vsa beda naše lastne šovarske pridobitnosti.

KONCERT ZA MALOMEŠČANSKE ŠMINKERJE

Na popotovanju skozi Avstrijo v Grčijo se je v nedeljo, dne 21. marca, ob osmih zvečer ustavil v našem mestu, tako mimobežno, šestčlanski elektro-disco-pop ansambel Human League („Človeška luga“) po imenu. Ob genialni menagerski potezi kulturnega doma Ivan Cankar, ki jih je spravil sem, in ob izvršnem organizatorju potovalne agencije Inex Adria, so kar tako iz rokava mimogrede stresli nekakšen show. Štirje fantje so nam torej nekaj malega zmuzicirali na sintesajzerjih, eden se je celo potrudil in nam nekaj zapel, dve okorni dekletji pa sta nam, oh, poskakujoč prikazali nekaj erotike naangleški način. Očitno so se vrgli na oder le v toliko, da bi si spotoma zaslužili še za nekaj galon bencina (dva tovornjaka z opremo in en avtobus) pa za kakšne čevapčiče in pleskavico.

Otvoritveni manevar je pripadel neznani trojici Edinburžanov. Nekakšen mini bend z mini sposobnostjo. Njih glasba ali stil muziciranja datira tja neke v leto gospodovo 1900, se pravi godba iz starih dobrih časov strica Al Caponeja. Gangsterski (v smislu teroriziranja prisotnih s svojo oguljeno muziko) trio (siromašen bobnar z dvema činelama in enim bobnom, kitarist in vokal) je s svojim tekstilnim imageom spočetka resda vzbudil nekaj pozornosti, a se ga je publika brž naveličala in si je začela trebiti nohte ali kaj podobnega. Prastaro maškeračo, skupaj s prazgodovinskimi popevcicami, so še popestrili s provokativnimi, neumestnimi vprašanji, kot so: „Do you remember this old song?“ — »Ali se spominjate te stare skladbe?« Povsem v rokovnjaškem stilu, da. Kam pa mislijo, da so zašli! To vprašujemo mi njih! No, naj imenujemo to, da so spustili te brezvezne klovne pred seboj na oder, le prebrisano potezo Human League samih, da bi s tem še bolj poudarili (kako so se ubožci trudili) nam, nevednežem, kakšen je taprav ultramoderen bend.

Povejmo si zatorej že enkrat odkrito, angleški komercialni zabavno glasbeni biznis ne mara za nas, mi pa zanj ne — konkretno v Ljubljani, ja. Čeravno se dvigujejo glasovi in vsevprek bero celo tiskana besedčenja o tem, kako so se ubogi Human League zalekli in prišli malce prezgodaj, kajti naša ušesa in posluh bojda še niso zadosti izostreni za poslušanje take v nebo vpljajoče kvalitete, se mi kar dozdeva, da zmorejo ljudje tod okoli — še posebej mladi — prav izvedeno odbirati zmo od plevela. Ljubljansko občinstvo je razvajeno in zahtevno. Kratko in malo si ljudje ne pustijo za drage denarje (cena vstopnice 200 dinarjev) metati peska v oči v obliki cene nega glasbenega kiča. Kaj pa so nam pravzaprav nudili ti angleški show-maherji, česar doma že ne bi imeli kar na tekočem traku v obliki nekega cvetličnega Vajte, cmeravega Čoliča pa neke, med starimi discomiksi in jadranskimi operetami viseče Tereza. In še norčevali naj bi se ti Otočani spotoma iz nas, ko so nas posiljevali z nekakšnimi mimogrede skupaj zmašenimi novoromantičnimi iztržki iz svojega siceršnjega, po velikem svetu dobro prodajanega programa. Celoten, zelo slab nastop je izzvenel kot kakšne malomeščanske večernice v čarobno dehtečem vonju nedeljskega, zgodnjepomladanskega somraka. Samo zvonjenja zvonov mestnih cerkva se je še manjkalo pa bi bila fešta popolna, toda na koncert niti šminkerjev, ki so se še do nedavna lepili na vse podobne prireditve, ni bilo. Human League bi tako odrolali svoje pred domala prazno dvorano, če ne bi zagrebški plejboji priredili kar množičen izlet v Halo Tivoli (v Zagrebu prodanih 600 vstopnic), mednje pa so se pomešali še ljubljanski ortodoksni punkerji in stari friki (prodanih 200 vstopnic). Zdaj se je torej pokazalo, kdo nosi denar na koncerte, če je seveda muzika tam svojega denarja vredna. Pa še to se je izkazalo, da imata Radio Student in ŠKUC srečnejšo roko ter strokovnejše kriterije pri izbiri bendov. No, in kako bi sedaj še utemeljevali propad koncerta, na katere sem se je sicer kar trito novinarjev, kritikov, poročevalcev pa fotoreporterjev od vsepovsod iz Jugoslavije, ki so predstavljali kar četrtino občinstva? Nemara s tem, da je bil koncert na nedeljo pa mora delovni človek spat? Morebiti s slabo obveščenostjo? Že res, da se koncerti pa predstavitev ansambla »takšnih kvalitet« odvija čisto na drugačen način. Disk-džokeji kot ponoreli že mesece prej vrtijo plošče napovedanega ansambla na vseh mogočih radijskih kanalih. Sem sodijo še panoji ogromnih razmerij, plakati — pa vendar... Kdo bi moral sedaj zganjati tu več reklamnega hrupa? Organizator, ki ansambel vabi v svoje mesto, ali menagerji le-tega, ki ga tja silijo? Tudi to pri nas ni razčiščeno, vsaj kar zadeva tuje ansamble (kar zadeva pa kakšna Srebrna krila, jih vrtimo na radiu, da nam gre že vsem na bruhanje, predno se naslikajo med nami). Resnica je prejkone tudi ta, da smo mi na zemljevidih velikih profitarjskih menagerjev nekakšna bela lisa. Primitivni, zaplankani Balkanci, ki jih ne gre jemati resno.

Vodji program!

Dne 26. II. 1982 (t.j. danes) sem ob 12.30 uri slučajno ujel na radiju vašo oddajo o Poljski — in povem, da me je oddaja razočarala in zaprepastila. Niti od daleč nisem kdajkoli pričakoval, da se bo naša študentska mladina na takšen način opredelila.

Saj je to, kar je bilo izrečeno na radiju, kratkoma povzeto iz propagandnega skladišča, ki so ga formirali predsednik ZDA Ronald Reagan in njegov sekretar Haig, nadalje vsi ameriški tovarnarji orožja in drugega vojaškega materiala, kakor vsa ostala njegova banda, ki že od ustoličenja Reagana ne preneha z vojno-hujškimi manevri in z izzivanjem po vsem svetu. Reagan se ni postavil na stran Solidarnosti zaradi tega, ker bi bil socialistično ali demokratično nastrojen (spomnimo se samo, kako brutalno je razgnal stavkajoči sindikat kontrolorjev letalskega prometa v svoji državi), ampak zaradi tega, da bi s pomočjo Solidarnosti miniral Varšavski pakt, kar bi bil — seveda če bi se to posrečilo — velikanski uspeh za njega osebno in za ZDA sploh. In sindikat Solidarnost je na ta način postal njegovo orodje — pa tudi vaša oddaja je na isti liniji. Ni za verjeti, da bi se Solidarnost borila za kakše ideje socializma, temveč bi ob eventualnem prevzemu oblasti zagotovo vpeljala ponovno kapitalistični sistem, saj so v tem sindikatu prevladali skrajneži z desnice, to mislim da vam je znano. In potem bi imeli na Poljskem novi režim, podoben onemu v Čilu, ali pa bi bil še hujši, seveda v kolikor Sovjeti ne bi intervenirali z vojsko.

No ker sem že omenil Čile, bi pripomnil, da niti z eno besedo niste kritizirali Američanov, ki so dali moralni in materialni blagoslov za prevrat v Čilu in s tem za fizično iztrebljevanje vsega, kar je dišalo po socializmu. Tudi niste niti malo obsodili vojaške diktature v Turčiji, kjer je na desetisoče levicarjev v zaporih itd. Ne, to se vam zdi popolnoma v redu in v skladu z vašim reaganovskim konceptom urejanja razmer v svetu. In zagotovo se strinjate z njegovo politiko do Srednje—ameriških držav, in s tem da diktira državnikom iz malone celega sveta kako naj izvajajo sankcije proti že itak sestradani in obubožani Poljski in proti ZSSR-u. Namesto da bi si pridobil prijateljstvo poljskega naroda in vlade z izdatno pomočjo v hrani in opremljenosti in denarju, vam je pa izgleda zelo všeč, če jo poriva neizbežno v še močnejši primež Sovjetov. In tudi tega ne pomislite, da je ravno Solidarnost z neprestanimi štrajki in s stalnimi incidenti zavrla vso gospodarsko dejavnost v Poljski tako da je narodni oz. družbeni dohodek v letu 1981 padel za 25 procentov. Sedaj pa ima Solidarnost uspeh — pomanjkanje v celi državi in doseglja je vojaško diktaturo. Vojaška uprava je bila neizogibna, ker drugače bi prišlo do popolne anarhije ali pa do državljanske vojne, oziroma do vojaške intervencije z Vzhoda. Nobena vojaška uprava pa ni bila še nikoli kdovekak demokratična — nikjer na svetu — in kar si je Solidarnost skuhala, to sedaj mora tudi pojesti, pa čeprav je marsikaj grenkega vmes. Za njihove lastne grehe pa ni treba da mi pojemo žalopojke in prelivamo krokodilje solze. Edino pravilno bi bilo, da bi Poljski pomagali s hrano, repro-materialom itd. itd. ne pa da se gremo arbitra v zadevi, ki je močno tendenciozno obarvana.

Kot vam je zagotovo znano, ima Lech Walensa očeta v Ameriki v USA, razen tega pa ga dobro poznamo, da je hlapčevsko ponižen do cerkve. Tudi intelektualno ni ravno preveč obdarjen in njegovo politično delovanje so zaradi tega usmerjali tudi ameriški agenti posebno od Reaganovega ustoličenja dalje.

Če bi Walensa in njegova Solidarnost dobili možnost prevzema oblasti, potem bi zagotovo prišlo do diktature Francovega tipa — ali pa še strožjega in si v tem pogledu ni treba delati utvar.

Ker pa je prišlo neizogibno in komaj da še pravočasno, do vojaškega udara, je bila s tem v Poljski rešena neka oblika socializma, ki nam ni všeč, kakor tudi nam ni všeč tista v ZSSR-u, bistveno pa je, da je bil s tem rešen VARŠAVSKI PAKT.

Jugoslavija je nevtralna in neuvrščena država in rekli smo, da se ne bomo vmešavali v poljske razmere in ne bomo pomagali reševati njihovih političnih problemov — in tak sklep je popolnoma pravičen in damo se tega tudi držati, ne pa da s takimi »modrostmi«, kot jih sejete vi, razdražujete in razburjate ljudstvo. Mi nismo sovražniki Sovjetske zveze, pa tudi posebni prijatelji nismo, imamo preveč slabe spomine na naše medsebojne odnose, vendar moramo biti pravični do njih. Rusi so v zadnjih 80 letih preživeli marsikaj zelo hudega in po obeh vojnah je bila njihova država dejansko na psu in šele ta sedanjí sorazmerno strog režim je naučil rusko množico spoštovati delo oziroma jo je prisilil delati tako da so se nekoliko izkopali iz najhujših težav. Če smatramo, da je tak sistem kot ga imajo sedaj, dober in predvsem uspešen,

potem jih raje pustimo na miru. Mi tudi nismo prijatelji niti NATO—PAKTA niti VARŠAVSKEGA PAKTA — in če bi mi kaj ukazali, bi vse pakte odpravili in potem bi bil vsaj nekoliko boljši odnos med narodi v svetu. Ker pa NATO pakt še nadalje obstaja in ga ameriška vojaška sila stalno krepí in ga angažira tu in tam, potem je zelo nujno, da obstaja tudi Varšavski pakt, ker le na ta način se nekoliko parira agresivnost NATO-pakta, oziroma bolj konkretno Reaganova in Haigova agresivnost. Zaradi tega bi bila velikanska škoda, če bi s propadom Poljske prenehal obstojati Varšavski pakt. Ne mislim s propadom, temveč izpadom Poljske, bi naenkrat prenehalo delovati srce tega pakta. Raje vidimo, da obstaja vsaj približno ravnesoje svetovnih vesilov, ker le s tem se ohranja kolikor toliko miru na svetu.

Zavedati se moramo, da je v sedanjem času Reagan izredno agresiven in da od njega lahko pričakujemo le kaj slabega — in on je v stanju, da sproži novo svetovno vojno, kar bi pa pomenilo tudi konec sveta. Sovjeti pa v sedanjí situaciji potrebujejo le mir in še enkrat mir. Vi pa ste se s svojimi hujškaskimi oddajami vpregli v Reaganov voz ne glede na to kakšne posledice lahko pridejo iz tega. Sploh ste enostransko usmerjeni. Nikoli nisem še nobene dobre besede slišal od vaše strani o življenju iz socialističnih dežel, nismo slišali glasbe od tam, skratka ničesar dobrega in pohvalnega, pa imajo zagotovo tudi kaj pozitivnega, mar ne? Skratka, čisto zapadnjaško ste usmerjeni.

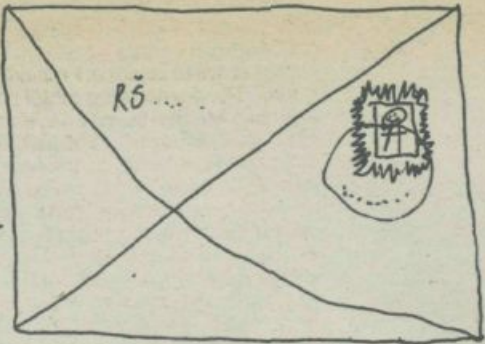
Nismo marali Stalinovih agentov, pa tudi Reaganovih ne maramo. Iz vašega načina obravnavanja poljskih problemov je močno predpostaviti, da je vsaj pisec omenjene oddaje dne 26. 2. 1982 stoodstotni Reaganovski agent in verjetno še kdo drugi med nami. Ker je CIA že marsikoga »pospravila« ali mu škodovala na ta ali oni način, se raje pod ta dopis ne podpišem s polnim naslovom. Je bolje in bolj varno tako. V četrtek 4. marca ob 12.30 uri bom pa na radiju poslušal, če imate kak komentar k temu dopisu, za katerega pravzaprav niti malo ne pričakujem da bi ga objavili.

In še to: Na konferenci v Madridu bi morali po časovnem zaporedju, t.j. po času kdaj so bile izvedene, obravnavati najprej Čilsko vojaško diktaturo, pa Argentinsko, pa Turško itd, itd, in šele nazadnje bi lahko prišla na vrsto Poljska. Vendar Haig in vi te diktature delite na dobre in manj dobre diktature, kajne! In ste se torej spravili samo nad Poljake in kot običajno, če se na našem planetu dogodi kaj neprijetnega, vsekakor tudi na ZSSR, ki naj bi bil vesoljni krivec za vse težave na tem svetu.

Kovačič

Pismo RS

IN ODGOVOR

ODGOVOR NA PISMO RADIU ŠTUDENT

Prvega marca letos smo na RS prejeli pismo tovariša Kovačiča, ki se nanaša na našo petkovo oddajo lščemo zvezo z bazo, na sporedu 26. 2. 1982 ob 12,30. Gre za oddajo z naslovom: Dve vprašanji, ki si ju v zvezi s Poljsko na zahodu najpogostejše postavljajo. Pismo se nam je zdelo dovolj zanimivo, točneje: dovolj simptomatično za mišljenje dela slovenske in jugoslovanske javnosti, da ga na tem mestu objavljamo v celoti in brez kakršnih koli popravkov.

P.S.

Tega pisma ni treba zavreči, temveč ga shranite v arhiv. Če par let boste videli, da so napisane trditve v celoti točne.

Pismo tov. Kovačiča vsekakor terja komentar — in to ne glede na to, da je bilo očitno poslano na napačni naslov, kajti to, kar je v pismu povedanega o sporni oddaji pa tudi o programu na splošno, nikakor ni govor o našem programu, niti o oddaji, ki je bila prejšnji petek na sporedu. Namreč, če pojasnimo najprej pripombo o oddaji: Oddaja ni bila (cit.) »kratkoma povzeta iz propagandnega skladišča, ki so ga formulirali predsednik ZDA Ronald Reagan in njegov sekretar Haig« (konec), pač pa je predstavila odlomek iz obsežnejšega zapisa »Poljska demokratična opozicija«, njen avtor pa je Poljak Andrzej Drawicz. Obstaja seveda možnost, da je bil Andrzej Drawicz tisti, ki je prepisoval iz ameriškega propagandnega skladišča in ta možnost zahteva dva naša odgovora:

1. O resničnosti te teze, kot tudi vseh tez tov. Kovačiča, ki merijo na to, da je Solidarnost in poljska opozicija sploh pod direktnim ameriškim vplivom, je na voljo prav toliko materialnih dokazov kot tudi za nasprotno tezo — se pravi nič. To, na podlagi česar smo se odločili za predvajanje te in cele serije predhodnih oddaj s poljsko tematiko, je ravno dovolj ostro izražena distanca do kakršne koli nekritične propagande, distanca, ki je navzoča v tekstih večine poljskih avtorjev. In ravno v tekstu, ki je bil na sporedu prejšnji petek, je bilo še posebno dosti govora o tem, kako licemersko se je Zahod že včasih in se še vedno obnaša do Poljske in Poljakov. V zvezi s tem je treba povedati še to, da so bili cilku oddaj o Poljski na RS objavljeni skoraj izključno teksti poljskih avtorjev z namenom, da vsaj malce spoznamo, kako Poljaki sami gledajo na svoj položaj. Pri tem nikakor ni šlo le za tekste funkcionarjev Solidarnosti: zastopani so bili tako prispevki proizvodnih delavcev, intelektualcev, kot tudi ljudi, ki na nek način stoje ob strani, oziroma so celo poslanci v poljskem sejm.
2. Pa tudi ne glede na izvor petkove oddaje je treba povedati to, da je bilo v njenem uvodu povedanih nekaj kritičnih referenc na konkretni tekst, kot tudi na položaj poljske demokratične opozicije nasploh. Izpostavljen je bil predvsem večni problem vsakega delavskega gibanja: odnos med inteligenco in delavci. Tov. Kovačič je omenjeni uvod, našo opredelitev, kot pravi sam, očitno preslišal, kot je očitno tudi preslišal vse prejšnje oddaje in naše komentarje o Poljski. Opozorili bi ga še na to, da pri uvodni opredelitvi v petkovo oddajo nikakor ne gre za opredelitev naše študentske mladine kot meni tov. Kovačič, pač pa v najboljšem primeru za opredelitev dela študentske mladine, tistega dela, ki je povezan z delom RS. Predpostavka ene in cele mladine je mistifikacija, ki briše razredne in druge razlike. Na ta moment pisanja tov. Kovačiča pa opozarjamo, ker se ne pojavlja le na tem mestu.

Toliko o nekaterih splošnejših opazkah tov. Kovačiča o petkovi oddaji iz katerih je že razvidno, da je bilo pismo poslano na napačen naslov, oziroma to, da avtor pisma sploh ne pozna programa RS. Zdaj bi moral slediti drugi del, podrobna analiza izredno številnih tez — mnogo obširnejši in neprijetnejši posel zato, ker bi na podlagi argumentirane analize lahko avtorju očitali tisto in še več, kar tov. Kovačič neargumentirano očita RS. Ne le neinformiranost glede programa RS, pač pa tudi izrazito blokovsko in etatistično pozicijo, da niti ne omenimo tega, da bi lahko določene pasuse pisma prav lahko našli tudi na naslovni strani moskovske Pravde. Razlog, zakaj se bomo temu delu posvetili ni toliko v samem pismu tov. Kovačiča kot v tem, da taka in podobna stališča pri nas niso osamljena — narobe, celo precej razširjena so, paradoksalno, predvsem med delavci. O tem nas je prepričalo nekaj kontaktnih oddaj na ljubljanski TV. Zaradi omejenega časovnega okvira, pa tudi zaradi tega, ker nekatere teze tov. Kovačiča zaradi naivnosti in zmedenosti niti ne zaslužijo resnega odgovora, se bomo omejili le na nekatere najprezentativnejše, ki pa hkrati tudi najbolj dokazujejo, kako in kaj avtor podtika RS.

Najprej laž tov. Kovačiča na materialnem nivoju. Očita nam, da (cit.) »niste niti z eno besedo kritizirali Američanov, ki so dali moralni in materialni blagoslov za prevrat v Čilu« in naprej »Tudi niste niti malo obsodili vojaške diktature v Turčiji«. Če tov. Kovačič že ne poslušá RS bi se lahko prišel prepričati v naš arhiv. V okviru aktualno političnih in drugih oddaj na našem radiju je bilo, je in bo veliko odhod posvečenih kritiki ameriške, NATO-vske in sploh blokovske politike. Če bi šli šteti, bi se verjetno izkazalo, da je celo več kritike namenjeno zahodnemu, kot pa vzhodnemu bloku — kar pa navezadnje niti ni toliko pomembno ob dejstvu, da gre v vsakem primeru za blok.

Tov. Kovačič pravi, (cit) »da se zagotovo strinjamo s tem, da Reagan diktira državnikom iz malone celega sveta kako naj izvajajo sankcije proti že itak obubožani in sestradani Poljski in SZ«. In naprej: »In tudi tega ne pomislite, da je ravno Solidarnost z neprestanimi štrajki in s stalnimi incidenti zavrla vso gospodarsko dejavnost v Poljski tako, da je narodni oz. družbeni dohodek v letu 1981 padel za 25%«. (konec) V teh besedah težko prepoznati besed, ki sta jih na nedavnem stanku v Moskvi izrekla Jaruzelski in Brežnjev. Za spodarsko krizo in nastali položaj sta kriva ZDA in Solidarnost. Mimogrede: omenjeni sestanek je samo potrdil bojazni številnih opazovalcev, da bo poljska vlada po udaru zapustila pot sporazumevanja in ponovno pristala na dogmatski in okosteneli Sovjetski verziji socializma. Če dodamo: ravno na tisti verziji, ki je Poljsko pripeljala v gospodarsko in politično krizo. Dejavnost Solidarnosti je bila odgovor na nastali krizni položaj in ne vzrok le—tega. Tov. Kovačič mimo zamenjuje posledico z vzrokom. Omenimo še to, da je sedanja poljska vladna koalicija izvedla klasični postopek vsakega totalitarnega sistema, oziroma vsakega sistema sploh: Lokalizirala je obe konstitutivni točki: notranjega in zunanjega sovražnika. Zdaj bodo skupaj s SZ lahko uspešno mobilizirali zavedne poljske socialistične sile proti skupnemu sovražniku. Postopek je star toliko kot razredna družba, v eni ostrejših oblikah pa se je pojavil tudi kot osnova McChartyjevega lova na čarovnice v ZDA, da ustrežemo tov. Kovačiču.

Ko smo že pri Solidarnosti. Tov. Kovačič pravi, da bi Solidarnost ponovno vpeljala kapitalistični sistem. Odgovorjamo mu: Vemo sicer, da se državni kapitalizem Sovjetskega tipa v mnogočem razlikuje od zahodnega kapitalizma, toda od njega se ne razlikuje po svojem bistvu, da je namreč to še vedno kapitalizem, če hočete njegova najvišja faza. Obe vrsti kapitalizma pač temeljita na izkoriščanju določenega razreda. Tudi če bi Solidarnost imela take težnje, ne bi s tem uvedla ničesar novega. Citiramo naprej: »V tem sindikatu so prevladali skrajneži z desnice«. Kot je znano, se levica in desnica določa glede na stojišče govorca. Za sovjetske funkcionarje so desničarji, za ameriške pa levičarji. V obeh primerih, kot seveda tudi v primeru tov. Kovačiča pa gre za reprodukcijo izrazito blokovskega mišljenja — vse skupaj pa samo dokazuje razredno bistvo konceptov »desnica« in »levica«. In spet nadaljujemo s citatom: »Po zmagi solidarnosti bi imeli na Poljskem novi režim, podoben onemu v Čilu, ali pa bi bil še hujši, seveda v kolikor Sovjeti ne bi intervenirali z vojsko.« (konec) Dogodki so pokazali, da je ravno državni udar in prepoved Solidarnosti prinesel režim kot v Čilu in da so ravno s tem dogodkom Sovjeti s kar najmanj napora intervenirali. Intervencijo z Vzhoda je takrat opravila kar poljska vojaška klika.

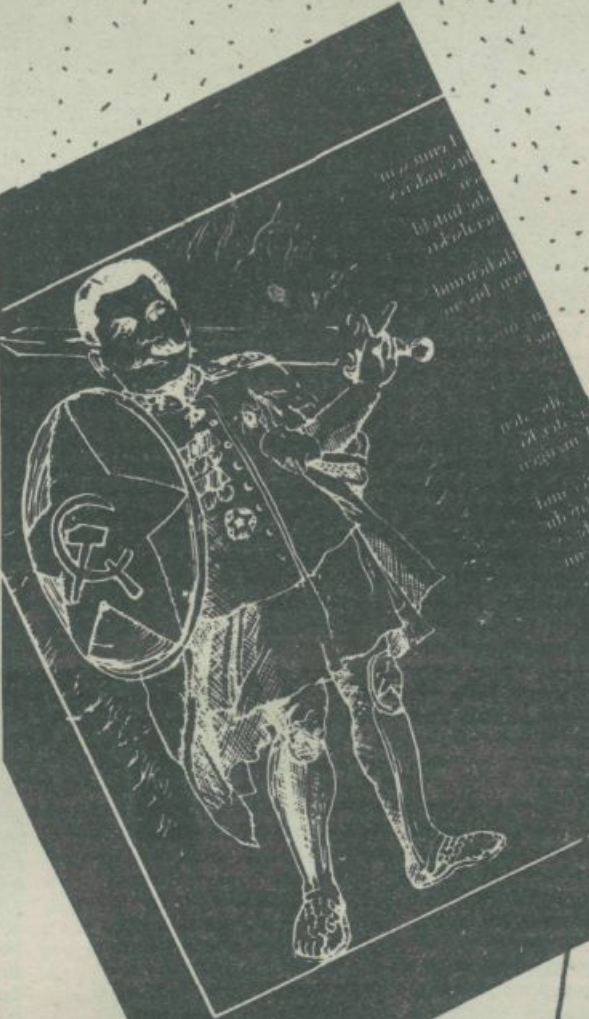
Se enkrat se ustavimo ob Solidarnosti in štrajkih, ki jih tov. Kovačič tako obsoja. Pri tem pa je malce nepreviden in spregleda, da malo više izliva srd na Reagana, ki je brutalno razgnal stavkajoči sindikat kontrolorjev letalskega prometa. Očitno ravno tov. Kovačič uporablja dvojna merila, se pravi tisto, kar očita RS. Noče videti, da je šlo v obeh primerih za skrajno obliko delavskega boja proti odtujenosti oblasti, za zadnjo možnost pred revolucijo — in noče videti, da so bili delavci v obeh primerih zaprti v principu na isti način.

Spet citiramo: »Če Rusi smatrajo, da je tak sistem, kot ga imajo sedaj dober in predvsem uspešen, potem jih raje pustimo na miru.« In kaj sledi iz omenjene misli tov. Kovačiča, če seveda ne bi uveljavljaj dvojna merila — sledilo bi to, da moramo pustiti na miru tudi Reaganovski sistem, saj je Američanom njihov sistem, če so Reagana že izvolili za predsednika, tudi všeč in ga smatrajo za koristnega. Toda tu se ne skriva samo že omenjena uporaba dvojnih meril, pač pa še neka druga mistifikacija, ki smo jo napovedali že na začetku našega odgovora, in ki je hkrati stalnica njegovega pisanja.

Postrezimo spet s citatom: »Zavedati se moramo, da je v sedanjem času Reagan izredno agresiven in da od njega lahko pričakujemo le kaj slabega — in on je v stanju, da sproži novo svetovno vojno, kar bi pomenilo tudi konec sveta. Sovjeti pa v sedanjí situaciji potrebujejo le mir in še enkrat mir.« (konec) Tov. Kovačič je v tem pasusu povsem nevede sproduciral resnico tistega, kar je hotel in kar je na prvem nivoju tudi povedal. Povedati je hotel: eni (Reagan) so potencialni iniciatorji vojne, drugi (Sovjeti) pa ne. Pri tem narédi seveda geografsko delitev na SZ in ZDA, kar pomeni, da en blok lahko sproži vojno, drugi pa ne — absurda trditve torej. Toda v tem absurdi je lapsus, ki ga je tov. Kovačič storil nevede, namreč: eno stran označi z »Reagan« po principu pars pro toto; Reagan je Metonimija Amerike — drugo stran pa imenuje po celoti »Sovjeti«, kar je seveda tipična imaginarna mistifikacija — kot da obstaja neka celota Sovjetov. Toda tista bistvena razlika v obeh poimenovanjih je ravno v tem, da metonimija z Reaganom, del za celoto, ravno izjavlja resnico razredne družbe, da se namreč njen vladajoči del izdaja za celoto, medtem ko je pri uporabi pojma »Sovjeti« na delu mistifikacija, ki skuša zakrpati razredno bistvo SZ. Kratko rečeno: Tov. Kovačič razglaša ZDA za razredno družbo, SZ pa za nerazredno — zato se ne smemo čuditi, da stoji ves čas na stališču SZ. Toda to nikakor še ni vse — tista končna nezavedno sproducirana resnica pa izhaja iz izpeljane razredne stratifikacije. Tov. Kovačič postavlja agensa vojne izključno na stran, ki reprezentira razredno pozicijo, na Reaganovo stran, ki pa je v razredni stratifikaciji le drugo ime za Brežnjeva. Ravno ona dva kot predstavnika vladajočega razreda sta potencialna agensa vojne in ravno delavski del Sovjetov in Američanov kot drugi del te razredne stratifikacije vojne ne potrebuje.

Naj se za konec dotaknemo še očitka, da na RS še ni slišal glasbe iz socialističnih dežel. Najprej spet to, da tov. Kovačič tudi na tem mestu zapada v že stalno omenjeno iluzijo, da obstaja neka celota, da obstaja neka glasba, neka glasba Vzhoda. Tudi glasba ne more uti razredni delitvi, pa čeprav je res, da je to ločnico v glasbi še toliko težje locirati. RS skuša vrtneti glasbo, za katero sodi, da se vsaj skuša izvijati bodisi iz zahodnega kapitalističnega sistema, bodisi iz vzhodnega državnog etatističnega. Poudarjamo, ki se skuša, kajti znan nam je paradoksalen položaj množične kulture v sedanjih sistemih. Nikakor pa ni kakršnakoli revolucionarnost privilegij Vzhoda, kot tudi ne velja narobe za Zahod — tudi v glasbi. Spet pa je potrebno dodati to, da tov. Kovačič prav zares ne poslušá RS, kajti glasbe Socialističnih dežel, ne le Vzhoda, je v našem radiu neprimerno več, kot pa v kateremkoli drugem jugoslovanskem radiju. Vsekakor pa smo edini, ki v svoj program redno uvrščamo revolucionarno glasbo s celega sveta.

Bodi dovolj, čeprav bi se na tem mestu pravi pogovor šele lahko začel. Le še to, da vabimo tov. Kovačiča, da se zglaši na našem radiju, da mu pokažemo odrezke od bančnih nakazil CIE in seveda spisek vseh, ki so na njeni plačilni listi. Toliko že lahko razume, da teh podatkov ne moremo spustiti v eter, že zato ne, ker bi nas zato CIA v trenutku likvidirala. Hkrati tudi obljubljam, da mu ne bomo storili nič zalega, saj si že dolgo želimo navezati stike z agenti nasprotnega bloka.

POLJSKA

APARTHEID V JUŽNI AFRIKI:

KAJ JE IN ZAKAJ?

21. marca je enaindvajseta obletnica pokola mirnih demonstrantov v Sharpvillu v Južnoafriški republiki. Prav je, da ta tragični dogodek obeležimo tako da spregovorimo nekaj besed o preteklosti in o sedanjem trenutku v tej rasistični državi ter da poskušamo ob enem tudi razmišljati o možnostih pozitivnih sprememb v prihodnosti.

To naj bo tudi apel, da bi še odločneje podpirali borbo proti apartheidu v Južni Afriki.

Narastajoči pomen situacije zahteva zanesljivo in učinkovito izvrševanje resolucije OZN na področju ekonomskih in političnih sankcij (vojaški in naftni embargo) proti Južnoafriški republiki.

Prav tako je nujna čimvečja moralna in materialna pomoč narodno—osvobodilnemu gibanju v tej deželi. Da pa bi temu naprednemu gibanju lahko nuditi res učinkovito pomoč, je nujno, da poznamo vsaj osnovne črte južnoafriškega družbeno—političnega sistema. 21. marca 1960 je v Sharpvillu, v provinci Transval, domače prebivalstvo kot že velikokrat dotlej organiziralo mimes demonstracije. Brutalna južnoafriška režimska policija pa je streljala na demonstrante in ubila devetinseddeset ljudi, okoli dvesto pa jih je ranila. Ta masaker je bil uvod v val represij, ki jih niti krvava zgodovina te dežele še ni videla.

In zakaj so ti ljudje demonstrirali?

Med drugim so bili predvsem proti zakonu, imenovanemu »pass—law«, po katerem mora vsak temnopolti Južnoafričan imeti posebno izkaznico, ki vsebuje: sliko, rasno identiteto, registrsko (matično) številko, plemensko pripadnost, etnično klasifikacijo, uradno potrdilo, da lahko biva na določenem mestnem področju, tekoče potrdilo o plačani obvezni taksi, potrdilo urada za zaposlovanje, da si zaposlen ali da išče delo, ime, naslov, za vsak mesec posebej podpis službodajalca in razne druge podrobnosti. Vsak Afričan, ki ne pokaže takoj te izkaznice, je nemudoma aretiran.

Celotno, več kot 26,9 milijonsko južnoafriško prebivalstvo živi na približno 1.221.000 km. Pridelke svoje, sicer še vedno ekstenzivnega kmetijstva in dragocene mineralne rudnine že desetletja izvažajo v Evropo in Ameriko. Ekonomija Južnoafriške republike se nahaja v paradoksalnem položaju, ko ob siceršnji hitri industrializaciji vlada v deželi tudi izredno velika revščina. Danes živi 16 % prebivalstva (belcev) na 87 % zemlje in 84 % prebivalstva (ostali) na 13 % praviloma nerodovitne zemlje. Južno Afriko je vlada belcev na osnovi zakona, imenovanega »separate development«, razdelila na številna manjša, podkvam podobna urbana področja, raztresena po vsej deželi. Afričani nimajo pravice iti iz enega področja na drugo. V mestih pa domačin ne sme ostati več kot 72 ur, če ne izpolnjuje teh pogojev:

- 1) da že od rojstva živi stalno v enem mestu,
- 2) da z vladnim dovoljenjem živi tam že vsaj 15 let,
- 3) ali pa da je tam delal za enega delodajalca že deset let.

Pred drugo svetovno vojno je bila Južnoafriška republika enotna država (ni bila razdeljena na province in tudi uprava za belo manjšino in večino je bila skupna). Leta 1948 pa je stranka belcev »National Party« v svojo ideologijo vnesla tudi fizično segregacijo. V ta namen so oblikovali besedo apartheid, ki pomeni »ločenost« (v tem primeru popolno ločevanje med belci na eni strani ter črnci na drugi). Bivši predsednik vlade in prohitlerjevsko orientirani politik John Vorster je izrekel dokaj razvpito misel: »Mi (belci) smo za krščanski nacionalizem, ki je zaveznik nacionalizma. Temu lahko rečete antidemokratska diktatura. V Italiji so ga imenovali fašizem, v Nemčiji nacionalsocializem, v Južni Afriki pa ga imenujemo krščanski nacionalsocializem.«

Politika apartheida je formirala deset manjših področij, imenovanih »home—land«, v katerih morajo živeti Bantu (črnci). 1 Ta področja se na iniciativno Južne Afrike vse bolj oblikujejo kot neke separatne »države«, v katerih živi približno 18 milijonov črncev. Provinca Transkei je postala na nek način »neodvisna« leta 1976, Baphuthatsuana pa leta 1977. Nobena država na svetu n' priznala te vsiljene »neodvisnosti«, ampak so jo celo obsodile. Tudi ostalim osmim provincam hoče Južna Afrika vsiliti »neodvisnost«, in to »čimprej, ko je mogoče«.

V beli Južnoafriški republiki črnci še naprej nimajo nobenih pravic, niti državljskih, niti bivalnih. Po prepričanju Hendrika Verwoerda, v letu 1948 ministra za vprašanja črncev in od 1958 do 1966 predsednika vlade, pa ostaja Južna Afrika —boju črncev za njihove pravice navkljub — dežela belcev, v kateri »belci so in bodo ostali gospodarji«.

Južnoafriška republika že dolgo ni več kolonija. Je neodvisna država, v kateri še vedno večina prebivalcev ne uživa niti najosnovnejše človeške pravice in svoboščine. Teorija o kolonializmu posebnega tipa ali o notranjem kolonializmu, ki jo zagovarja rasistični režim in po kateri je »ne—bela« Južna Afrika kolonija belcev v Južni Afriki, ima sledeče politične implikacije: izredno izkoriščanje črne delovne sile in hkrati gospodarstvo, ki je industrijsko razvitejšo kot v večini dežel v razvoju. Povprečni letni dohodek na prebivalca je približno 1120 ameriških dolarjev. To presega celo povprečje mnogih razvitih evropskih držav. Letni narodni bruto produkt je v zadnjih dveh desetletjih naraščal za 8 % na leto.

Gospodarska politika in velika industrializacija, ki jo zagovarja režim, vodita k dvigovanju življenjskega standarda, seveda le belcev, medtem ko večina črnkega prebivalstva živi v veliki revščini. Dohodek večine, ki dela v tovarnah, rudnikih in na farmah, predstavlja le majhen odstotek dohodka belcev in komaj zadostja za bedno preživetje. Sistem apartheida je za Afričane formalno uvedel v vseh sektorjih gospodarstva nižjo povprečno plačo kot pa znaša življenjski minimum. V rasistični Južnoafriški republiki barva kože determinira tudi dohodek delavcev.

Prav tako obstaja apartheid tudi v izobraževanju. Afričani morajo plačati šolnino v vseh šolah, kjer so belci deležni svobodnega, brezplačnega izobraževanja. Afričani so omejeni na bantno izobraževalni sistem, posebej pripravljen za izobraževanje delavcev v industriji, ki je v rokah belcev. Zdravstvena pomoč za črno prebivalstvo skoraj ne obstoja. Na 40 belcev pride en zdravnik, medtem ko pride en zdravnik na 40.000 ostalih prebivalcev. Doktrina bele premoči se uveljavlja še posebno v cerkvi: filozofija apartheida bazira na pogledu nizozemske reformistične cerkve na razlike med rasami. Belci verjamejo, da so bližje in bolj enaki bogu.

V vseh deželah sveta najdemo posameznike z rasnimi ali religioznimi predsodki. Vlade večine držav se borijo proti takim predsodkom. Samo v eni državi pa je rasna diskriminacija veljavna ideologija in vlada se trudi, da bi jo še utrdila. Ta država je Južnoafriška republika, in vse to ji tudi uspeva, v precejšnji meri tudi zato, ker jo podpirajo in ji dajejo precejšnjo moralno, politično, gospodarsko in vojaško pomoč številne države zahodnega kapitalističnega sveta.

Pomembno dejstvo je namreč, da kljub ekonomskim sankcijam, oboroženemu embargu in izolaciji Južnoafriške republike s strani svetovne skupnosti oziroma OZN, ta država še vedno ostaja trdnjava močne rasistične politike. Prosperiteta in nenehni razvoj Južne Afrike sta možna predvsem iz dveh glavnih razlogov:

1. nenehne tuje investicije (iz ZDA, Francije, Velike Britanije, Japonske, ZRN itd) v gospodarstvo Južnoafriške republike;
2. njena mednarodna trgovina z omenjenimi in tudi drugimi državami.

V poročilu ameriške Nacionalne komisije za surovine, ki ga je leta pred petnajstimi leti podala Kongresu, trdijo, da je področje Južne Afrike in tedanje Rodezije tisto, ki ga bo ameriško gospodarstvo, predvsem kar se tiče surovin, lahko še dolgo izkoriščalo. Henry Kissinger, ki je bil takrat na čelu Narodnega varnostnega sveta, je nekaj let zatem v svojem Memorandumu številka 39 poudaril potrebo ameriške vlade, da nadaljuje sodelovanje z Južnoafriško republiko, podpirajoč pri tem prevlado belcev. Ob tej dejanski praktični politiki Združene države Amerike zgolj v besedah podpirajo neodvisne afriške države v njihovem boju za enakost, svobodo in pravice. Ta memorandum je bil sprejet, in danes ima več kot štiristo ameriških rudarskih, kemičnih, kmetijskih, finančnih, farmacevtskih, avtomobilskih in naftnih družb svoja podjetja v Južnoafriški republiki. Imena kot so General Motors, ki je med drugim tudi največja industrijska družba na svetu, Ford, ITT, BML, American Diamonds Corporation in American Atomic Energy Commission se v Južni Afriki pojavljajo kot vsakdanja imena. Bank of America, ki je največja ameriška banka, poleg nje pa še dve drugi

— za pravico vsakega naroda, da si svobodno določa in gradi svojo družbeno in politično ureditev po poteh in sredstvih, ki si jih sama izbira;

— za pravico naroda do samoodločbe in nacionalne neodvisnosti in za njegovo pravico, da bilje za te cilje osvobodilni boj

— za mednarodno podporo narodom, ki bijejo pravičen boj za svojo nacionalno neodvisnost in osvoboditev iz imperializma, kolonializma in vseh drugih oblik nacionalnega zatiranja in podrejanja idr.

Spremembe bodo v Južno—afriški republiki gotovo nastopile. To se nikoli ni postavljalo kot vprašanje. Vprašanje je le, kakšna bo narava teh sprememb, kaj bodo s seboj prinesle in kako bodo sploh nastopile. Gibanja za neodvisnost, ki so si izborila svobodo Indije in sedemdesetih drugih držav v Aziji in Afriki, so pripomogla, da se rasistična politika Južne Afrike ni sprejela v Listino OZN.

Ustanovitev Komiteja za borbo proti apartheidu je bil logični izraz nasprotovanja politiki, ki je obsodila 19,3 milijona Afričanov, 1 milijon afriških Indijcev in okoli 2,5 milijona ljudi drugačne barve kože na politično izolacijo, jih oropala moči in sredstev za lastno zavarovanje pred nezakonitostim in poniževalno prakso rasističnega režima.

Neizbežno je, da se v Južnoafriški republiki pospeši

vodilni banki, Chase Manhattan in City Bank, so najpomembnejše finančne institucije, ki urejajo trgovinske odnose med ZDA in Južnoafriško republiko. Od vseh največja pa je Anglo—American Company. Ta družba, ki se sicer ukvarja z različnimi dejavnostmi, je daleč najmočnejša v rudarstvu. Leta 1974 je bil njen dohodek 7,4 bilionov ameriških dolarjev, kar predstavlja 21 % narodnega bruto dohodka te države. Standard Bank in Barkely Bank obvladujeta dve tretjini trgovsko bančnega kapitala Južnoafriške republike. Sama Standard Bank je na primer v letu 1969 imela v državi 822 podružnic.

Dejavnosti angleških družb, kot so British Layland, Shail BP, Consolidated Gold fields of South America, Nobel Chemicals Boy Holb Trust in mednarodno znana ICI, so zelo pomembne za britansko gospodarstvo. Obstoji precej nespornih dokazov, da tudi Francija močno pomaga rasističnemu režimu Južne Afrike, predvsem pri proizvodnji nuklearnega orožja. Francija je zelo zainteresirana tudi za tesne politične in ekonomske stike z Južno Afriko. Industrijsko razvita Japonska prav tako dobiva osnovne surovine iz te države. Tudi Zvezna republika Nemčija ima precejšnje profite pri investicijah v južnoafriško gospodarstvo: ti obsegajo 10 do 12 bilionov DM. Protirasistično gibanje v ZRN je celo zbralo podatke o vojaško—nuklearnem sodelovanju teh dveh držav. ZRN je pripravljena Južnoafriški republiki posredovati postopke za oplemenitenje urana, kar ji daje možnost proizvodnje nuklearne bombe. Družbe pod državno kontrolo, na primer STEAG, MAN, Siemens ter Linde, sodelujejo pri izvajanju tega plana.

strateški pomen južnoafriškega rta je zelo velik za svetovno trgovino. Posebno v pomorskem prometu je ta del sveta za številne razvite zahodne države izrednega pomena. Približno 70 % nafte, ki se uvažajo v ZDA in v zahodno evropske države, pluje mimo tega področja. Ta trgovska pot je postala posebno pomembna po vojni na Bližnjem Vzhodu leta 1973, takrat ko so za dalj časa zaprli Sueski prekop. Zaradi teh in še drugih razlogov gre približno 60 % prometa med Evropo, ZDA in ostalim svetom po tej poti. Že dolgo veljavni sporazum Simonstown med rasistično Južno Afriko in Veliko Britanijo poudarja strateški pomen rta; ta pomen celo vedno bolj narašča. V luči vse ostrejših konfliktov med velesilama, ta del sveta resnično igra vse večjo vlogo. Upoštevajoč to situacijo in sedanjí politični razvoj v svetu, ostaja nerešenih še mnogo vprašanj. Naj omenimo samo nekatera izmed njih:

1. kaj bi morali storiti, da bi ukinili rasistični režim in da bi v Južnoafriški republiki vzpostavili demokracijo in uresničevali osnovne človekove pravice;
 2. ali je Južna Afrika potencialno področje, kjer bi lahko izbruhnila tretja svetovna vojna oziroma spopad med velesilama;
 3. kaj bi morala svetovna skupnost storiti, da bi se ta potencialna nevarnost odpravila.
- Boj za svobodo in priznanje enakosti med ljudmi ni nov pojav v Južni Afriki. Domače prebivalstvo se že dolgo bori proti prevladi belcev v svoji deželi. Znani so mnogi poskusi, da bi se politično organizirali. V okviru tega so organizirali številne demonstracije, stavke, izvajali pasivni odpor, predlagali politične peticije idr. Znani voditelji tega boja so Nelson Mandela, Robert Sobukwe, Oliver Tambo, Walter Sisulu in študentski voditelj Matshinini. Ne smemo pozabiti tudi Steva Bikoja, ki se je neumorno boril, vse dokler ga niso rasisti v zaporu ubili.

Mednarodna skupnost se je obvezala, da bo dajala pomoč zatiranemu ljudstvu Južne Afrike. Najaktivnejše pri tem nastopajo Organizacija afriške enotnosti, Commonwealth, neuvrščeni in OZN. Potrebno je omeniti tudi moralno in materialno podporo, ki jo nudijo temu boju jugoslovanski narodi in vlada. Jugoslavija se v svoji mednarodni politiki bori za uresničitev tistih svoboščin in pravic narodov sveta, ki so v njej sami že izbojene. Podpora boju proti rasni diskriminaciji je osnovno načelo njene zunanje politike. Temelji pomoči so opredeljeni že v Ustavi SFRJ: »V prepričanju, da sta miroljubna koeksistenci in aktivno sodelovanje enakopravnih držav in narodov, ne glede na razlike v njihovi družbeni ureditvi, neogibjen pogoj za mir in družbeni napredek v svetu (...), se SFRJ zavzema:

izvajanje vsaj treh procesov:

1. nenehne krepitve narodne zavesti, kar bo iz sedanjih ustvarilo še upornejšo generacijo. Afriški nacionalni kongres, ki je dolgo vodil borbo za osvoboditev, je bil ustanovljen že leta 1912, to je celo pet let pred oktorsko revolucijo. Zato nihče ne more trditi, da je borba večinskega prebivalstva za politične in ekonomske pravice posledica komunističnih intrig. Žalostno je, da se svetovna javnost predrami samo ob dogodkih, kot so Sharpville in podobni množični pokoli. Pozablja pa se, da se take stvari dogajajo v Južni Afriki vsak dan. Borba za narodno osvoboditev teče tu nenehoma. Vsak dan lahko poslušamo o obešanjih, sojenjih, političnih aretacijah in mučenjih. Vodilna sila v boju proti apartheidu so študentje, sindikati, vodje različnih političnih skupin in plemen. To so tiste sile, ki bodo po vsej verjetnosti nosilci pričakovanih sprememb v Južni Afriki.
2. trdnost in moč rasističnega sistema se mora na različnih področjih čimbolj oslabil; propad portugalskega kolonializma in nedavna odprava vladavine bele manjšine in rasistične eksploatacije v Južni Rodeziji sta ta proces že pospešila. Južna Afrika, Portugalska in rodezijski režim lana Smitha so sicer oblikovali skupno zvezo v splošni strategiji proti OZN in tudi poskušajo ohraniti prevlado bele manjšine v Afriki, kar jim uspeva predvsem zato, ker predstavljajo zvezo med kolonializmom v Afriki in izkoriščevalskimi interesi Zahoda. Razvoj dogodkov, naprimer zmaga v borbi za osvoboditev Angole, Mozambika ter nedavna zmaga Patriotske fronte v Rodeziji, sam po sebi zavrača in kaže majavost temeljev te teorije. Tudi dejstvo, da si je Patriotska fronta zagotovila legitimnost svoje oblasti skozi zmago na volitvah, je povzročilo velike težave Južnoafriški republiki in vsem tistim, ki jo podpirajo. Pravzaprav je ta država rasizma le še orjak na lončenih nogah. Spremembe v njem niso več neuresničljive sanje. Glavni argumenti za trditve zahodnih sil, da je Južna Afrika branik tako imenovane krščanske civilizacije ter nujna zaveznica Zahoda, so padli v vodo.

3. Vloga OZN za spremembe v Južnoafriški republiki mora biti vse večja. OZN je s svojo sedanjo vlogo v svetu ena od nosilcev soodgovornosti za spremembe v tej deželi. Vse dokler se OZN niso aktivno vključile v razreševanje problemov, ki se porajajo v zvezi z uresničevanjem temeljnih človeških pravic in mednarodnega prava, je bila Južnoafriška republika v mednarodni skupnosti pojmovana kot enakopraven član. Čeprav je bila ta država ena od prvih članic OZN, je danes le—ta ne more sprejeti v svojo sredino. Južnoafriška republika je gobavec v mednarodni skupnosti. S svojim kljubovanjem OZN in mednarodnemu sodišču, z nezakonito zasedbo Namibije, z oboroženimi napadi na Angolo, Mozambik in Zambijo, s politiko agresije in terorizma, z rekrutiranjem plačancev, ki naj bi povzročali nemire v neodvisnih afriških državah, ter s posedovanjem jedrskega orožja za izsiljevanje mednarodne skupnosti, predstavlja danes Južna Afrika »papirnatega tigra« v mednarodni skupnosti (če uporabimo to znano kitajsko frazo).

Uresničevanje enakosti med vsemi ljudmi in narodi je edini temelj za bodoče sodelovanje in razvijanje miru med vsemi ljudstvi sveta. To je tudi edini temelj, ki omogoča človeku obvladovanje nevarnosti, ki jih s sabo prinašata moderna tehnologija in razvoj naučnisti.

In kaj bo prinesla prihodnost glede na sedanjí politični razvoj v Južnoafriški republiki? Pri razmišljanju o tem važnem vprašanju moramo nujno upoštevati štiri pomembne dogodke:

1. Politični boj v Južnoafriški republiki je tako kot v drugih afriških državah otežkočen zaradi delitve in trenj med strankami in zaradi nesoglasij znotraj njih samih. Med najpomembnejšimi strankami so: Afriški nacionalni kongres (ANC), Panafriški kongres (PAC), Afriška demokratična stranka (ADP), Afriško odporniško gibanje (ARM), Komunistična partija Južnoafriške republike (CPSA) in Organizacija južnoafriških študentov (SASO). Problem ni samo v tem, kako združiti Afričane in drugo nebelo prebivalstvo, ampak tudi kako prerasti razcepjenost med njimi. To, kar se danes dogaja v Južni Afriki, je osvobodilni boj, ki je prebudil politično zavest vseh etničnih skupin, da so se zavedle pomena enotnosti. Med vsemi naštetimi strankami ima Afriški nacionalni kongres največ možnosti za vodenje tega boja. Razlogi za položaj, ki ga zavzema, so v njegovi dolgi tradiciji, mnogih izkušnjah in mednarodnem priznanju ter številnih predstavnikih v drugih državah. S svojimi vojaškimi akcijami, —kot je bila razstrelitev najbolj zavarovanih SASOL naftnih napeljav, dosega velike učinke v boju proti rasističnemu režimu.
2. Napad na Mozambik, ki je bil izvršen 30. januarja, ni pomenil samo »kaznovanja« ANC, ampak agresijo proti sosednji državi. V tem napadu so oborožene sile Južnoafriške republike ubile enajst članov ANC in tudi nekaj Mozambičanov. Južna Afrika je ustanovila več kot ducat letalskih in vojaških baz v Transvalu, ki mejijo na Botsvano, Mozambik in Zimbabve. To so že tipična vojaško taktična dejanja. Dejstvo je, da lahko prav ta dejanja dobijo v prihodnosti mednarodni pomen.
3. Prihod Reagana in njegove konservativne administracije na oblast v Washingtonu, je zmanjšal možnosti za miroljubno razrešitev problema apartheida. Predsednik Reagan je v svoji zunanji politiki obljubil vso podporo režimu v Južni Afriki. Dejal je: »ZDA ne morejo zapustiti Južnoafriške republike.« Povečevanje ameriških sil v vodah Indijskega oceana pomeni prilivanje olja na ogenj, ki že plamti na tem področju.
4. Najbolj presenetljiv dogodek predstavlja izjava magnata milijardonarja Harry Openheimerja, ki je predsednik največje in najmočnejše anglo—ameriške družbe in še osmih drugih. Dejal je, da ima Južnoafriška republika samo pet let, da se izogne večjim revolucionarnim preobratom. To bo mogoče samo tako, da se naredijo osnovni koraki k družbeni pravičnosti in vključitvi črnske večine v oblast. To je prvič, da je tako vplivna oseba javno izjavila, kar je videla kot nujno in neizogibno radikalno spremembo.

Boj za pravico in demokracijo bo zelo težak. Zahteval bo tudi mnoge žrtve. Kakršnakoli bo že njegova cena, nič ne bo moglo ustaviti večine v njenem boju za oblast, pa naj se zanjo bori z volitvami ali z orožjem.

ABDU KINANA

Opomba:

1. Bantu je afriški izraz za črnce.

O PODLAGI, ZASNUTKU, SPREMNI BESEDI IN UČINKU NEKEGA ROMANA

Od časa do časa je mogoče v slovenskem prevodu brati tudi kakšno besedilo z one strani Kolpe in namerili smo se tematizirati določene razsežnosti »notranjega« diskurzivnega postopka in ključne momente »zunanjega« učinka enega takih založniških podjetij (Božin Pavlovski: WEST AUST), ker izkazuje tipologijo prevodnih operacij na Slovenskem na način, ki po pravilu izkorišča perspektivo arbitrnega identificiranja posameznika (bralca) v njegovi neposredni nemoci in občega principa, ki ga pač zastopa Založba s pertinentno logiko institucije, kakršna determinira uredniške mehanizme v njihovi dejanskosti tako, da po znani formuli izgrava interese individualov v ve-se-čigav prid. Zgolj neka apartna analiza teksta, kolikor ni že kot taka spodletela, prelopljeni modus pristopa k določenemu besedilu, bi najbrž bila danes že vnaprej brezpoudno početje, ker se pač ne more izogniti empiriji krutega dejstva, da pade v groteskno obdobje slovenskega reformiranega šolstva in specifičnih »profilov«, ki jih po import vzorcu praktične omike fabricira metodologija usmerjenega izobraževanja. S tem bi bila še ena sama marginalija preveč, nikar da bi se drugi spuščali v take posege; vprašati pa se je, če nemara ni mogoče upravičiti pričujočega poskusa ravno, kolikor si bo iskal oporo v konkretno preverljivi liniji določene slogovne variante, ki jo prakticira del slovenske »literarne kritike«. Opiral pa se bo na neko povsem specifično mesto v mehanizmu ustaljene kritične prakse, kjer je konstitutivna in totalizirajoča točka pojmovanja recenzentskega posla tista, ki v njem manjka, in prav okrog te luknje strukturira kritični tekst svoj scenarij in nazadnje prek nje dobiva svoj družbeni status. Očitno namreč, da tradicionalno razumevanje kritične eksplikacije (in kolikor je kritična, je točna, a nam gre lahko pač edino za kritično) sankcionira moment znotraj kategorialnega aparata, ki ni nemara omogočil, da prikaz/ocena/kritika razpre tiste dimenzije teksta, ki ga sploh omogočajo in pogojujejo, ne da bi jih razvila notranja koncepcija samega teksta, a iz njih konstitutivno izhaja oziroma učinkuje. Domet kritičnega zastavka tedaj zastopa že samo stojišče, od koder govori ocenjevalec, kar pomeni, da se recenzija konča, še preden bi se imela začeti, kolikor pač tavitološko omaguje pred nepresegljivo mejo, ki je zanj črta dotičnega besedila, se pravi, da se kritika izčrpuje v nebuloznih opisih in ubira najbrž najslabšo izmed ponujenih možnosti, saj ponovi le tekst sam, kar pa ga brez dvoma degradira pod nivo (kakršen koli že je), ki ga reprezentira tekstualna pozitura. Odločilen je najbrž sklop konstitutivnih dispozicij, ki artikulirajo tekst v natančno taki optiki ideološkega učinka, da ni več mogoče govoriti o »aventični« strukturi in o »aktualiziranih« kompozicijskih, vsebinskih, slogovnih momentih, saj je več kot jasno, da je zdaj že »aktualizacija« (družbena posredovanost) literarnega besedila tista »izvirna«, »prva« oblika in ne morda kasneje prirepljena projekcija interpretativnih konotacij. Tudi tale poskus skuša skupaj z ostalimi na teh straneh zajeti kritično razdelavo družbenega funkcioniranja posameznih zmetnostnih tvorb na način, ki vzpostavlja kontekstualno podlago, kamor se vpisujejo obče zakonitosti diskurzivne prakse in hkrati proizvajajo pogoje za likvidacijo obskurne iluzije, da literarna produkcija nastopa izključno v svoji »čisti« pojavni obliki, izolirana od posebnih družbenih in ideoloških razmerij, ki jo vpenjajo v historično specifično totaliteto.

V knjižni zbirki »Vezi«, ki se —mimogrede— vzdržuje v območju nekega zabavnega paradoksa, da povezuje tisto, kar je na nek način že povezano (namreč etablirani literarni modeli to in onstran republiške meje) in tedaj fungira —če smo zlobni— kot apologija obstoječe metode literarnega pisanja, je dobila priložnost »predstavitev« makedonskega literarnega produkcija. Očitno pa je, da jo lahko reprezentira v horizontu nacionalnih vrednostnih kriterijev in tipov pisave le tisto besedilo, ki je »vredno«, da nastopi v elitni zbirki in mora kot tako izstopati/biti različno prav po svoji najboljši, najznačilnejši, najpomembnejši itd. lastnosti, ki lokalizira njegovo tekstno fakturo. Ker zakaj bi reprezentiral »nacionalno tvornost«, če bi ne bil reprezentativen, ali drugače: v vsakem pogledu blesteč in sijajen, z eno besedo odličen, kar so vse temeljni specifikumi konotativnega okvira reprezentance. To bi lahko rekel vsak bralec in se znašel v neprijetni skušnjavi, da svojo lastno izjavo razglasi za nesmiselno, ker izjavlja nekaj, kar je očitno že preveč. In prav kolikor je preveč, je izmaknjena smislu, vendar tako, da je hkrati svoja lastna subverzija, saj meri na »tiho postavko« vsakega prevoda v slovenščino (še posebej pa v »teh težkih časih«, kot bi pomenljivo dodali v obračunskem oddelku), ki najde razlog že v samem dejstvu prevoda. (koncept zbirke nas v to prepričuje tudi, če se skuša naknadno utemeljiti posamezne prevode z »nedvomno pomembnim« ipd) Prevod je v zadnji instanci, ki je kajpak ideološka instanca, tu pač zato, ker je tu. Ugovor, češ ugovori so odveč (klin se s klinom spodbija), saj pač založba ravna po načelu selektivne analize in kritičnega izbora, je pač odločno prekratek, da bi dosegel polje, ki ga konstituira ideološka dominantna znotraj historične konstelacije in določene razmerja med bralec—knjigo—založbo. Odsotnost smisla izjave zasede prav ideološki diskurz, ki se praviloma formulira v informativni »spremni besedi« na koncu literarnega teksta in ga kot literarnega šele po vzratni poti konstituira. Najprej imamo torej tekst in stereotip nekih »razlagalskih« pretenzij je šele tisti, ki razjasni, kakšna je »pravzaprav« specifična tekstura in kje so skrite njene ključne relacije in postavke (odlike). Pogoj za konstitucijo literarnega besedila je tedaj prav »spremna beseda«, kolikor je v sistemu družbenega učinkovanja meritorni kriterij tega

besedila, ki pa je predpostavka svojega spremljevalca, cirkulus vitiosus pozicije, ki jo v družbeno—godovinskih razmerjih zavzema knjiga (tu pač kot ena stvar teksta in tistega konstitutivnega »dodatka«). Ni slučaj, da je opisana struktura položena in formo praviloma v vseh reprezentativnih zbirkah na Slovenskem, od »Besede sodobnih jugoslovanskih pisateljev« do »Lirike« in »Modre ptice«. Konsekvence podleganja ekonomiji imaginarne zaslepitve se zdaj razprejo v svoji drastični obliki, v »praznem« pristajanju na samoumevnost selektivnih operacij in arbitrnega mehanizma »sodbe«, kjer ravno determinanta tega položaja proizvede svoj lastni pogoj... da zupamo v odločitve urednika, ker je enostavno urednik. Odločilna pri tem korelativnem odnosu je pač institucijska logika, ki uveljavlja naključje za princip nujnosti (vemo, da se ne prevaja načrtno, a ravno v tem je na nek način že sistem), saj zapre usta morebitnim oporekanjem skoz topologijo institucije, ki ima svoje jedro v tem, da se vedno sklicuje na »objektivne« pogoje proizvodnje in tako »objektivizira« tudi prevodni proces in spontano izbiro povzdigujoč ga do nujnosti, kjer se razkrije, da v tej luči založba tiska pač edino le tista literarna besedila, ki si to zaslužijo.

Kar lahko bralec po tem »tour-retouru« še poveleče iz situacije skicirane premika je, da prebira izključno, kar mu ponudijo, pa še slabo vest mu izbrše. Razumeti nam bo tudi, vsaj če razviti zasnutek ideološkega diskurza velja, kako takorekoč konstitutivno neogibno/nujno nismo dobili temeljnih tekstov moderne evropske poezije, kar nemara pokaže tudi diskurzivna praksa znotraj slovenskih »kulturnih horizontov«, tista seveda, ki funkcionira kot vrnitev potlačenega... Kontekst zgoraj razvitih dispozitivov, ki reproducirajo produkcijske pogoje prevodne (in najbrž vsakršne) literature, obvladuje tudi branje romana WEST AUST. Ker smo pač vestni zasledovalci slovenske knjigotrske ponudbe, premeteno opravimo tudi s spremno besedo k omenjenemu tekstu in ne moremo se izogniti sramežljivemu sklicevanju na dejstvo nagrade, ki jo je menda dobil roman. Do kraja prigrana upogljivost pisca spremnega spisa je namreč sežeta v ideološko sintagmo »spoštovanja« in »obveznosti poglobljene raziskovanja«, ki ravno, ker so uvodno izpostavljene in a priori, terjajo premislek. Očitno je dovolj, da se na platnu zgodovine prikaže določen literarni tekst kot izvrstno čtivo, vredno vsake pozornosti, že samo dejanstvo in moment nagrade. Zaključki brez oporne točke bi kajpak šli na roko jadrovalcem in trabantom etablirane »kulturne zavesti«, zato pogosto počasi (ker je po vrsti in v celoti pač nemogoče): kot je torej mogoče videti, nam pisec famoznega spremnega besedila prodaja najprej žakelj, nato pa še mačka v njem. A takim poceni trikom ni, da bi nasedali, še posebej ker jih je treba vselej vzeti dosledno, saj je tudi opredelitev per negationem opredelitev, nemara še celo v najboljšem pomenu. Maček nas sicer vedno lahko opraska (na to računa mešetar, ki opira svojo trgovino na plaho bralevo/kupčevo pristajanje na njegovo lastno prekanjenost in avtoriziran položaj), bolj mamljivo in vabljivo za doslednost pri kupčiji/branju pa je dejstvo, da nikoli ne vemo, če ni prodajalec morda le spregledal, da ponuja zlato ribico.

Potem bi se reklo, —če smo že figurativno začeli— da goljufa goljufivec svojo lastno goljufijo in imamo tedaj oprava z dvakratno prevaro, ki pa nas nemara le vrne k resnici, saj je znano, da so ovinki plodna zadeva (in kaj je goljufija—spremna beseda tudruga, kot ovinek od stvari same) Ali če bi tole formulirali: pogoj »resnice« teksta je prav nekaj, kar maskira to resnico... V dejstvu nagrade so na delu diskurzivni mehanizmi institucije, ki razločijo in razporedijo besedila po kriteriju nagrajenosti, kakršna v fantazmatičnem učinku pripada njihovim literarnim vrednostim in specifični strukturi. Legitimni nasledek kriterijev, ki izhajajo iz fingirane refleksijske prakse, kakršna se umesti v fenomenu nagrade, je hkrati tudi »širši družbeni pomen« odlikovanega literarnega teksta, ki s tem prejema oz. je postavljen v specifično luč ideološke perspektive. Rafinirano nastavljen past Zakona se zapre prav v tistem hipu, ko ujame v svojo logiko tekst sam (ali bolje: njegovo učinkovanje), saj komisija v svojstvu podeljevalca nagrad funkcionira le, kolikor skoznjo artikulira svoje intervencije institucija sama. Retorika ideološkega diskurza, ki ji v nekoliko modificirani obliki naseda del svetovne javnosti ob gala predstavi Nobelove nagrade (poseben biser so takoiimenovane »utemeljitve«, kjer nabuhla besedičenja in naštevavanja kvalitet posameznega dela prikrivajo samo, kako se jim utemeljitev nenehno izmika in brez posebnih zapletov bi se najbrž dalo pokazati, kako je prav neutemeljenost »utemeljitve« specifična institucije Nobelove nagrade par excellence). Kajti institucija nastopa s stališča utajene predpostavke, saj izhaja natanko iz tiste točke, ki totalizira konceptualno polje s svojo strukturalno izločenostjo. Razumljivo je, da v tej intersubjektivni konstelaciji odloča že samo dejstvo nagrade in njena neposredna danost, kjer ni mogoč sum v njeno »realno« upravičenost odločitve.

Ta ključna/zločena točka je manko kategorialnega sistema (vedenja), kamor se potem umesti »najbolj samoumevni« —ideološki koncept, ki —denimo— pri Nobelovcih izstopa preko »človečnosti«, »protesta proti ogroženosti človeka« itd. itd. Iz tega bi nemara sledilo, da institucija sama ne ve, kaj dela: pravzaprav pa zgolj ne nastopa s stališča absolutne vednosti, s stališča, ki ga obvladuje »vedenje«, pač pa črpa svojo premoč ravno iz odločilne prevare, kjer je temeljna pač determinanta subjektive pozicije, saj je on tisti, ki konstitutivno ne ve. A kaj je to, česar subjekt ne ve in dopušča da ga dribla institucija, dasi ne izhaja iz mesta, od koder bi lahko »vedela«?

Mogoče je reči tudi takole: subjekt ne ve, da ne ve niti institucija sama, ki pa jo v vseh razsežnostih radikalno afirmira ravno, da ve, da subjekt ne ve, da v tej igri nihče ne ve. V protislovju, ki pa ga konzumira in deponira logika institucije, je vpisana tudi zadnja instanca (kriterij »resnice«), in ker je po njej seči pač prepovedano, kolikor je nemogoče, je institucija vselej »korak naprej«, vselej predhaja samo sebe zato, ker strukturira dialektično distanco do same sebe. Kakor bi ne bili —recimo— tudi zastavki legende o »velikem kockarju« Divjega zahoda ne razviti ravno po tem vzorcu opozicije vednosti: ve, da »objektivno« ne igra pokerskega špila »bolje« od ostalih, a pobere vlogo, ker se distancira od svoje lastne pozicije, zato ker mu je pač jasno, da zasede eksponirano mesto prav v intersubjektivnem razmerju med njimi. Nosilec te pozicije pa lahko postane le, če blefira in ve, da blefirajo vsi ostali, njegova »zunanja« pozitura pa hkrati v istem procesu izstopi skoz mehaniko »vedenja« o svojem lastnem blefu (kar v koordinatah kartaške igre, kjer je resnica tega postopka prav blef, hlinjenje, najbrž proizvede distanco in z njo dominacijo) Natanko v teh dimenzijah pa je iskati tudi ideološke pogoje za fetišizem dojetja moči in socialnih reperkusij institucije.

Ta mistično sprevrnjeni učinek strukturne prevare se kaže nazadnje tudi v tavitološkem konstitutivnosti institucije, ki je nezmotljiva, ker je institucija. Dejstvo sodbe je slejkoprej pred vsako možno alternativno resnično in neresnično, ki je v končni konsekvenci zanemarljiva, ker je sodba pač nasebna. Dr. Gane Todorovski, pisec spremne besede k romanu WEST AUST tedaj ostaja črpajoč svoje »spoštovanje« do teksta iz same dejanskosti nagrade (ideološke sodbe) izigran, se pravi, da ovire institucije ne more preplezati, ker je nepopustljiv in je ne prizna, zato ga lahko pustimo pred njo, recimo —v oklepaju.

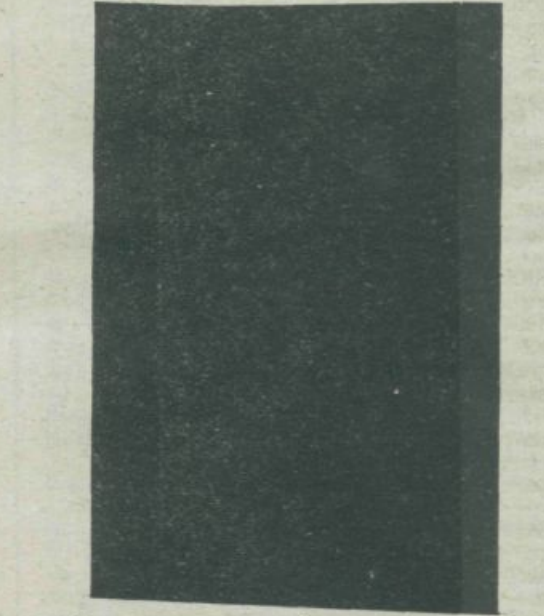
Ko smo izpostavili za recepcijo romana konstitutivne momente, lahko razvijemo mehanizme tekstualne prakse, ki je na delu v njegovi »notranji« zgradbi. Roman Božina Pavlovskega se vpisuje v zgodovino evropskega tradicionalnega romanopisja na način, ki izrablja notranji prelom standardnih shem/konceptov romaneskega junaka, to pa tako, da ga polno zasede in je tedaj njihova razlika. Travmatična točka te sheme je namreč junakovo razmerje do njegove lastne akcije in preko akcijskih konstant do »ostalega sveta«, ki ni on sam. Eksistencialistični roman (če sprejmemo to ohlapno kategorijo) kot poslednja faza v samorazkroju evropske romaneske tradicije formulira »junakovo« »vrženost« v konkretni svet, ki ga določa kot potolčenega in pohabljenega, še preden se karkoli zgodi. Vendar junakovo nerazumevanje sebe samega piscev v horizontu »bivanja pred bistvom« ne zadovoljuje in ravno tu spodrsne malone kompletna garnitura eksistencialističnih pisateljev. Svojega nepopisno razočaranega junaka skušajo pripeljati v svetlobo polne metafizične pozitivitete, se pravi, do njegove lastne »resnice«. Slutnja razrešitve, ki je v tipološki klasifikaciji eksistencialističnega pisanja nakazana, pa je hkrati že vselej konstitutivno zamujena in pozabljena, namreč vtoliko, kolikor je čvrst temelj in opora (post)eksistencialističnega junaka najbrž lahko le ena sama —to pa je odsotnost vsakršnega temelja. To ni niti nesmisel niti smrt, saj je tukaj na delu ekonomija manka: v zamenjavi nadomestkov, ki jih po vsej sili skušajo podtakniti toposu luknje, ki jih kajpak izigrava tako, da ne pove, kaj v resnici zastopa (tj. svojo »praznino«, za njim ni ničesar).

Zakoniti nasledek tako dojete strukture eksistencialističnega romana in za vsako ceno »utemeljenega« junaka je tudi WEST AUST, vendar v varianti, ki nam jo je tukaj naznačiti. Če v polje delovanja svojega junaka in v postopek strukturalizacije romana eksistencialistična koncepcija pritgne še »filozofsko« argumentacijo problematike, tega ne stori zato, ker pač to »narekuje čas«, ampak iz razloga, ki mora ostati prikrit, da namreč s filozofijo zakrpa svoj —zgoraj skicirani— spodrselj. Kot rečeno, spodrselj je nesluten in že zamujen, začena pa se vrtenje v metafiziki kroga, ki traja v nedogled in ga prakticira cela rajda pisateljev pri nas in zunaj. V ta razkol med potencialnim in aktualnim je vpisana tudi tekstura WEST AUSTA. No, zablada, da junak konec koncev le pride do resnice (sovpadanje pojavnih oblike in bistva stvari) kroji tudi mero WEST AUSTO, ki se tej utvari ne more izogniti, jo pa na poseben način obrne —in če se hoče— parodira.

Kakor bi torej ne bilo nemogoče reči, da roman o makedonskih pečalbarjih v Australiji (nomen est omen —glej naslov romana) fiksira usodo obupanih in izmučenih, telesno in emocionalno razkrojenih delavcev na daljnjih tujih dnevnikih kopih in v rudnikih mlade celine po matrici eksistencialistične determinacije junaka, pa bi prav tako ne pogrešili, ako bi mu pripisali svojevrstno »zastranitev/obrnitev« (iz) tega zasnutka. Ta pa je implicitirana v razdiranju (aristotelovske) logike resnice, ki »pride vselej na koncu«. Božin Pavlovski se po svojevrstni nacionalni temi, ki je toliko bolj nacionalna, kolikor je izvržena iz matičnega okvirja, saj se ukvarja z opisovanjem razkropljenih makedonskih delavcev, ki so odkrili po sledi dolarja v drugo hemisfero, da bi si pač v Australiji nahitro zagotovili »pošteno in udobno življenje«, na domačih tleh, kajpak. Potem, ko znotraj kapitalističnih produkcijskih razmerij propadejo njihove »tisočere možnosti«, ostane prekooceanskim gastarbajterjem le nostalgичno hrepenenje in nenehno upanje po domači zemlji, medtem pa standardno popivajo in se potikajo od bara do javne hiše in nazaj. Vmes pa krepko garajo na ladjah, rudnikih ali pa prodajajo svoje mlado telo hotnim ljubicam z novci. Ubijajoče in moreče je to njihovo vegetiranje, ubijajoča in opredeljujoča pa je tudi njihova »nepotrjena« nacionalna identiteta, ki zaradi razpetosti med Makedonijo in Australijo deluje kot razlika, kot contradictio in adiecto. V model konstitutivne prevare eksistencialističnega junaka jih vpenja ravno ta razlika, ki jo ni mogoče obiti prav, kolikor je izrinjena. Junaki (če ostane nemo pri tej terminologiji) ostajajo sicer povezani v nekeke občine, skupine in neformalne združbe, kjer je nacionalni princip prevladujoč, ni pa ekskluzivistično zastavljen. Razlika se zdaj simptomatično vrne skoz drugo nacionalnost in s tem potrdi, da ne gre več za neko posamezno nacionalnost kot tako, pač pa za občost delavca kot prišleka, kot eksploataranega. Če pa se izpolni usoda tradicionalnega junaka v njegovem participiranju na končni katastrofi, ki je edina »prava« resnica ubesedenega subjekta, potem je tvegati tudi hipotezo, da resnica v WEST AUSTU ne pride na koncu, ker je namreč vselej že prisotna.

Makedonski pečalbarji iščejo resnico svojega obstajanja na novi celini pač zato, ker ne vedo, da so jo že našli. (ne njihova nacionalna, ampak delavska komplementarnost, občost njihovih posameznih identitet) Tukaj je torej na delu strukturalna spodletelega srečanja z resnico, saj je točka uspešnega branja te resnice —konstitutivno spregledana, ko se (po uboju, razpadu skupine, dokončni prostituiranosti) pečalbarji razidejo in neopopravljivo zamudijo mesto resnice, saj do nje ne pride niti v samem koncu romana —za razliko od prakse eksistencialističnega pisanja in najbrž je prelom vsebovan ravno v tem neuspehu junakovega prepoznavanja svoje resnice: v tradicionalnem modelu ga zastopa formula katastrofe kot razkritja. Najbrž prav tako ni slučaj, da je katastrofa v teksturo romana vpisana prek svojega izostanka, ki funkcionira na način preboja logike tradicionalne romaneske strukturalizacije, kjer katastrofa za nazaj eksplicira razmerja dogodkov in figur. Domet romana WEST AUST je potemtakem s pozicije tradicionalnih standardov evropskega romana pojmovan v optiki presežka, s stališča modernega romana pa —kako bi drugače— že meri prenizko. Drugim posegom pa prepuščamo vznemirljivo dejstvo, da se konča razvojna linija romana ravno v kontekstu ekonomije ne-realiziranega spolnega odnosa. Zastavek, ki bi ga bilo poučno razviti in konceptualizirati. Gotovo.

ALES DEBELJAK

IŠČEMO SODELAVCE UREDNIKE
UREDNIKA ZA TEORIO
UREDNIKA ZA MEDNARODNE ODNOS
UREDNIKA ZA UNIVERZO

Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:
— da so študentje Univerze Edvarda Kardelja
— da imajo vsaj nekaj izkušenj na področju omenjenih uredništev
— da uspejo navezati čim več stikov s sodelavci
— itd.
Kandidati se lahko zgledajo v času uradnih ur v uredništvu Tribune in prinesejo okvirni program uredništva za katerega kandidirajo. Dela in naloge so bajno plačani.

IŠČEMO SODELAVCE

raznih poklicev, usmeritev in neumeritev, z interesi in brez njih, ki niso popolnoma imuni proti protislovjem, ki jih v študijskem procesu obdajajo. Prispevke solidno honoriramo.

UREDNIŠTVO

Siemenska PROMOCIJA

V petek, 26. marca, v popoldanskih urah, je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani najnovejša promocija najnovejše plošče na tržišču tovrstnih izdelkov. Izšla je v produkciji RTV Ljubljana, na njej pa sodelujejo s svojimi posnetki Indust Bag, Ljubljanski psi, Buldogi, Sund in Kuzle. Izdali so jo pod skupnim naslovom LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI MLAD, promocija pa je potekala v okviru potrošniškega sejma Alpe-Adria. Organizator promocije je bila seveda RTV Ljubljana, nastopili pa naj bi vsi bendi, ki so sodelovali pri snemanju plošče.

Prireditelj je bila nahitro, pa tako, z levo roko vkup zmašana, organizirana s popolno neresnostjo, prireditelj pa je prav tako tudi dobro vedel, da na promociji ne bodo mogli nastopiti vsi bendi, saj je bil taistega dne v Novem mestu, v dvorani Marof, novovalovski koncert. Indust Bag je že bil tam (saj je od tam tudi doma), na promociji se pa prav tako niso prikazali Ljubljanski psi. Res lepa promocija. No, vsaj trije bendi so se naslikali tam in med njimi je najprej skočil na oder Sund. V reklamne namene sta ljubljanska Elektrotehna ter industrija glasbil Melodija, posodili nekaj glasbenopreme. Sundovci so jo torej prvi preizkusili, nahitro in napol odrolali par komadov pa se porazgubili. Kuzlam je bila oprema, ki seveda ni bila kakšen Fender ali Gibson, očitno bolj všeč, pa so se fantje na tej zavoženi promociji še najbolj potrudili od vseh. Resnost in zavzetost njihovega nastopa je pri priči pritegnila k odru kar precej ljudi, ki jih še malo poprej od nikoder ni hotelo biti. Sundovci delajo s takšnim obnašanjem sebi kaj slabo uslugo. Bend, ki ima v sebi vsaj kanček profesionalnosti, bi celo takšno priliko izkoristil, vsaj za trening. In končno, nikoli ne veš, kdo te opazuje in kakšno mnenje se bo potem širilo o tebi naokrog. Kot tretji in zadnji so nastopili Buldogi. Najbrž slab občutek ob pogledu na prizorišče, občutek osamljenosti in brezkoristnosti, ko domala nikjer nikogar ni bilo, pomisel na čisto odvečen nastop — pa so svoj nastop s komadom Trauma spremenili v zafrkancijo na svojstven račun in še bolj na račun tistih malo prisotnih, ki so se nemudoma razbežali in si poiskali zavetje v mirnejšem okolju. Nemara pa je bilo za Buldoge tudi tako prav, saj je bilo to vse prej kot promocija.

Na tej prireditvi je bil tudi prodajni pult, na katerem naj bi obiskovalci sejma kupili tudi kakšno ploščo. Tudi avtogram katerega od članov benda, seveda po svojem lastnem izboru in okusu, je bilo moč dobiti zraven. Toda, kako dobiti avtogram od nekoga, ki ga tam ni!

Nekakšna polovična promocija, tako bi se dalo še najbolj prizaneseljivo označiti to zgrešeno prireditelj, a človek se nikakor ni mogel znebiti občutka, da se tu nekdo iz vsega norčuje. In kam pelje takšna pot, se vprašamo! Ali smo res tako majhni, neznatni in brezpomembni, da si še sami ne znamo poiskati svojega prostora pod soncem, se pravi, na glasbeni sceni? Ali pa so nemara bendi sami tako brezperspektivni, da se jim ni isplačalo odmeriti primernejšega časa in prostora, da bi lahko dostojno predstavili svoj izdelek in seveda tudi izdelek RTV Ljubljana. Celo prek uspešno izvedenih promocij pelje pot na širšo glasbeno sceno, ja, k boljši uveljavitvi.

Kdaj pa je bila kakšna vidnejša reklama, ki naj bi ljudi uspešno obvestila o promociji? So bili predstavniki tiska tudi obveščeni? Nič čudnega torej ni, da k promociji ni bilo niti največjih privržencev posamičnih bendov. V fante so sem in tja zijali slučajni, zdočgčaseni mimoidoči, kot v kakšen svojevrsten eksponat na razstavnem prostoru. Fantov se je, povsem razumljivo lotila depresivnost pa so še sami do konca zavozili tisto, kar je bilo že od vsega začetka zavoženo.

Ob koncu promocije je organizator priredil za člane bendov in njihove menagerje skromno zakusko. Privlačili so si lahko po en cel sendvič ter dve steklenici piva.

BOŽIDAR ZALOŽNIK

TRIBUNA

STUDENTSKI ČASOPIS. Trg osvoboditve 1, Ljubljana, tel. 214-372

Tribuno izdaja Univerzitetna konferenca ZSMS Ljubljana

UREDNIŠTVO: Mitja Maruško — glavni in odgovorni urednik, Marcel Štefanič, junior — kultura, Dušan Turk — naravoslovje, Marjetka Sušteršič — lektoriranje, Mojca Dobnikar — tajnica uredništva, Franci Baraga — distribucija, Aljoša Kolenc in Matjaz Pozlep — likovno in tehnično urejanje. SODELAVCI: Andreja Potokar, Marko Uršič, Saša Ostan, Miha Javornik, Mladen Švarc, Nada Šabec, Iztok Vilič...

in Božidar Založnik

IZDAJATELJSKI SVET: Jože Petrovič — predsednik, Primož Hainz, Srečo Kira, Samo Hribar, Dušan Turk, Mitja Maruško

in Vika Založnik, Toma Grakovac, Breda Papež

URADNE URE UREDNIŠTVA so vsak dan od 10. do 12. ure

DEŽURSTVA UREDNIŠTEV: TOREK — naravoslovje, mednarodni odnosi, SREDA — univerza, distribucija, ČETRTEK — teorija, kultura, distribucija

CELOLETNA NAROČNINA za dijake in študente je 75,00 din, za ostale posameznike 100,00, za institucije 150,00 din. Naročnino nakažite na naslov: UK ZSMS, Trg osvoboditve 1, Ljubljana, 50101 678 47303, z obveznim pripisom »za Tribuno«, na naslov uredništva pa pošljite svoj polni naslov.

TRIBUNO sofinancirajo podpisniki Družbenega dogovora o vlogi, razširjanju in financiranju mladinskega periodičnega tiska. TISK: Tiskarna ljudske pravice v Ljubljani, priprava: IBM Dnevnik

TRIBUNA je oproščena temeljnega davka na promet po sklepu št. 421-1/70, z dne 22. januarja 1973.

Steinar Kvale

IZPITI IN GOSPOSTVO

Naročam knjigo Steinara Kvaleja: Izpiti in gospostvo. Kupnino v višini 75,00 din in stroške poštnine bom poravnal(a) ob prejemu pošiljke

Ime in priimek

Naslov

KRL

RAZPIS

FANTJE, PUNCE, NE ŠE UMRET, počakajte do MAJSKIH DNI, v katere vas kliče in vabi ENAJSTA ŠOLA POD MOSTOM (teden mladinske kulture), kjer bomo skupaj zaražali:

- S TELES (ples),
- Z GLASBILI (koncerti),
- Z UMETNIŠKO BESEDO IN PESMIJO (literarna (re)produkcija),
- Z BARVAMI, KAMERAMI (obscurami), FOTOAPARATI (razstave),
- S TALIJINIMI HRAMI (gledališče brez desk, ki pomenijo življenje).

POZIVAMO vse vas, ki čutite, da ste vključeni v ta tretman, da SE OGLASITE NA UK ZSMS, Trg osvoboditve 1, ki je organizator majskega tedna. V njem boste pokazali vse, kar imate pokazati. Ako imate v glavi kaj, kako, zakaj in kje na najbolj primeren način pokazati, kaj delate, PRIDITE in predstavili se boste vesoljni slovenski (ljubljski) javnosti.

Prireditve so predvidene na prostem, zato poskusite svoje zamisli in prikaz svoje dejavnosti temu primerno prilagoditi.

NA UNIVERZITETNO KONFERENCO ZSMS PRINESITE »PRODUKTE« SVOJE DEJAVNOSTI IN OKVIRNO ZAMISEL, KAKO JO POKAZATI!

časopis za kritiko znanosti

Naročam Časopis za kritiko znanosti na naslov: Naročnina za letnik 1981 je 200,00 din.

Trg osvoboditve 1, Ljubljana

IZ PISEM UREDNIŠTVU

Ob deseti obletnici ŠŠTUDENTSKEGA GIBANJA IZREKAM ČESTITKE NAJZASLUŽNEJŠIM REVOLUCIONARJEM. Mogoče so zaslužili kaj več, kot samo simbolične nagrade. Tovariši, hvala! (Kateri, pa naj sami uganejo!)

S. Rafael, Kranj

Z dnem, ko boste dobili ta listek, se odjavljam od naročnine vašega časopisa. Res je, da konkretno nimam nič proti njemu, toda koncept mi ne odgovarja in je škoda, da mu jaz zaradi tega spreminjam namen. Upam, da me razumete. Va, bivši naročnik

Robert Č. iz Portoroža

Piše vam vojak, trenutno okoli 800 km od doma, se pravi prav toliko od »baze«.

Glede na to, da ste uredništvo najboljšega uredništva na svetu razen (NME), bi bil strašno vesel, če bi mi lahko vaš omiljeni časnik pošiljali sem. Edino, kar je nena vadno pri tej prošnji, je da bi želel Tribuno brezplačno (BREZPLAČNO).

Pravkar sedim skupaj z nekim precej naprednim Bosancem, poslušava novi val in piševa naokrog. On je s podoben prošnjo »zatežil« zagrebškemu »Poletu«, vkolikor ga niso že ukinili.

Blazno me je »zrajcala« ena Tribuna, ki mi jo je poslal kolega iz LJ, nekaj o Polski itd. To je posredno zanimivo za vojsko ipd.

G. Janez in K. Nikola, Niš

Naj vam napišem, da se sedaj nahajam na odsluženju vojnog roka v Bileči. Danes mi je padla po naključju v roke revija Tribuna, ki sem jo v civilstvu redno prebiral, in sem se odločil, da vam nekaj napišem o tem. Zelo pogrešam tu to revijo in vas bi prosil, če je možno, da bi jo jaz dobival tukaj v Bileči na naslov M. Igor, Bileča.

Glede plačila pa bi se dogovorili takole, da bi vi poslali nakaznico (položnico) na moj civilni naslov. Potem bi pa to plačala moja mama.

Zdravo! Igor

Živela socialistična revolucija!

Naročam plakat Lenin na Rdečem trgu. Kupnino v višini 30,00 din bom poravnal(a) ob prejemu plakata. Dodal(a) bom tudi stroške poštnine.

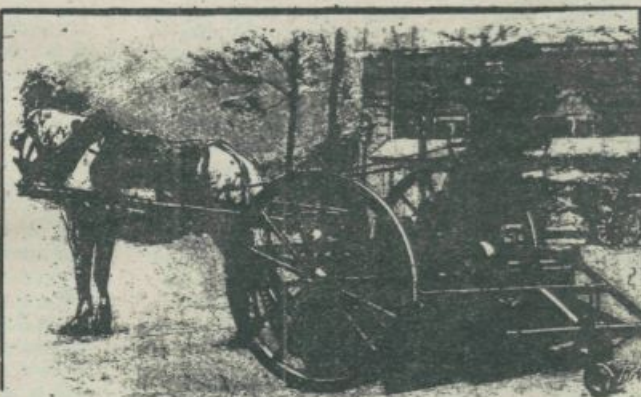
Ime in priimek

Naslov

Prodajalci, napravili smo raznašalsko mehanizacijo.

Prodajati Tribuno je dobro plačani užitek. Od prodanega izvoda zashušil 4,00 din, lahko pa tudi 5,00, če jih prodaj več kot 200 izvodov. Tribuna izhaja štirinajst dnevno.

Pridite na dan izida številke v prostore uredništva.

V(elika pohvala za organizatorja okrogle mize o Kosovu, ki ste jo imeli pred parimi dnevi. Velika stvar je akcija. Sploh mi ne pride v glavo, zakaj nekaj takega niso organizirali v drugih mestih, kjer se nahajajo faksi... Verjetno se tamkajšnji študentje pripravljajo na spomladanske fuzbalske tekme.

Nedavno sem se pogovarjal s predsednikom UK v Kruševu in ga vprašal, kako sodelujejo z drugimi univerzami. Rekel je: »Povabimo jih, potem gremo na postajo, počakamo jih, potem špilamo fuzbal, pa kosilo in adijo«. »Bravo«, pravim jaz, »tako vidne in razgledane mladinske funkcionarje med mladimi potrebujemo«. On pravi: »Hvala lepa, potrudil se bom.«

Nekaj me zanima. Zakaj noben jugoslovanski tisk, nobena izjava naših politikov, nobena okrogla miza, ni obravnavala problemov kulture na Kosovu? Še nihče ni omenil, kako deluje gledališče v Prištini in drugih mestih na Kosovu. Ali obstaja sploh mladinsko gledališče, kakšen je program glasbene šole, s čim se ukvarja mladinska organizacija na univerzi poleg tega, da obsoja kontrarevolucijo, kaj delajo kosovski strokovnjaki, kakšne so realne možnosti izobraževanja kosovske mladine.

Punk. Punk imam rad. Punk glasbe ne maram, ampak ne moti me, če jo ima kdo rad. Zame je punk glasba zloraba instrumentov, mrzlična glasba. Strinjam se s tem, da mora imeti glasba, ki jo ustvarja mladina, svoj status v ZMJ. (To velja tudi za punk). Če računam z matematiko in kemijo, vse skupaj seštejem, dodam še H₂SO₄ IN MALO SKUHAM, POTEM DOBIM REZULTAT: PUNK GLASBA JE GLASBA MALOMEŠČANOV, KRIZA POP/ROCK GLASBE 3VSAJ PRINAS4. Kaj izdaja punk glasbo? Energija in bla bla. No, evo: glasbo ustvarja Tomaž Pengov, glasbo ustvarjajo Kuzle. Še nasvet za Igorja Vidmarja: Igor, daj se že enkrat poročiti. Saj si že toliko star! Pogled se pred »spigo«! Ze plešav si. Čas je, da imaš otroke. Dosti si naredil pri rock in jazz glasbi. Pusti, da nekaj naredijo še drugi brez tebe. Objavljam ti. Za tvojo poroko bom dal dobrega prašiča, dober kmečki kruh in vino. Redakcija Tribune ima moj naslov. Samo piši, kdaj bo ohect, pa dobiš vse kar sem ti objubil.

P. Nikola, Žabare